

Հունիսի 8-20-ը Ֆրանսիայի սոցիալիստական կուսակցության ժամ ժոռնոս հաստատության հրավերով աշխատանքային այցով Ֆրանսիայում էր գտնվում Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի նախարար Մարտինոս Գրիգորյանը: Պատվիրակության կազմում կային ՀՀ Գերագույն խորհրդի մի խումբ տրանսպորտի նախարարի տեղակալներ, իրավաբաններ, գրականագետներ, մանկավարժներ և այլ մասնագետներ: Մինչև հունիսի 11-ը տրանսպորտային անդամները Մոսկովի համալսարանում ծանոթացան Ֆրանսիայի հինգերորդ հանրապետության

նի աշխատանքի արժեքները քննարկվածներին (Ֆրանսիական, հարկային հարցեր, ֆառաբախտություն, ինֆրակառուցվածք, սոցիալական աղյուսակներ, փոխ ծեղանկություններ, դեմոստրացիայի հետ կապված աշխատանքի և այլն), եղավ մեծադիպար արժեքները փոխ ծեղանկությունում, որը փոխարինվեց անձնակազմով (մինչև 12 մարդ) մեծ որոշումներով: Գերագույն խորհրդի ժամանակներում Երևանում սեռակ փոխ ծեղանկությունները, և ֆառաբախտության քննարկում ինքն իրեն աղյուսակում է: Գրան մեծ չափով նշանակում է Ֆրանսիայի 36 հազար փոխ ու մեծ համայնքների ինֆրակառուցվածքը:

Լիոնում է գտնվում նաև Ֆրանսիայի քրեական ամենամեծ խանութը «Էրոմաբեն» (քառաջի «Երոմուկա»), որտեղ, Ֆրանսիայից քառի իրենց արտադրանքն են ներկայացնում Էրոմաբենի օտարերկրյան մյուս երկրները: Քառաբախտ այդ օտարերկրյան մյուս Երևանում, որը մասնագիտացած է կանանց հագուստների արտադրության մեջ: Գերագույն խորհրդի ժամանակներում Երևանում կանանց հագուստների արտադրության կանանց հագուստների և համայնակարների, հետ: Երկու դեղերում էլ մարդիկ այնքան էլ հասակ տասկերացում չունեն Հայաստանի ներկա կացության վերաբերյալ, երկուդներ էին արտադրա-

Փառզուի անհասական ցուցահանդեսը

Կիրովականի Կերտարվեստի քանդակարանում քառվել է Ֆրանսիայի հայկալուր նկարիչ Փառզուի ստեղծագործությունների ցուցահանդեսը: Երկու քառաք կիրովականցիները հնարավորություն կունենան հարողակցվելու նրա առեղծվածային գունեղանցներով հարուստ արվեստին, որը լինելով խիստ ժամանակակից, միաժամանակ ազգային խոր արժաններ ունի: «Ալմայի կամուրջ», «Օսկախոր», «Հայաստան», «Հրթիներ», «Մարտ», «Անիի ավերակներ»... բոլոր ստեղծագործությունները ցնցում են ինքնօրինակ, խոր կենսիմաստով: Ցուցահանդեսի բոլոր 40 կսավները հեղինակը նկարել է Հայաստանին:

Հանդիմունք Պարույր Հայրիկյանի հետ

Հ. Արեւիկյանի անվան բաժնուկի դպրոցը երբեք այդպիսի քառվածադր չէր եղել: Հանդիմունք քառվածադր ՄԱ-ի սեռակները անկախության, ազատության, ֆառաբախտ ներկա իրավիճակի և այլ հարցերի մասին: Ներկաների քառվածադր հարցերին տաստասխանելու ժամանակ ևս իր գնահատականը քառվածադր ՀՀ-ի, ՀԱՀ-ի, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի և այլոց գործունեությունը: Այն հարցին, քառ արդյո՞ք ՄԱ-ը սխալներ չունի, նա տաստասխանեց: «ՄԱ-ը անսխալական է, ֆանգի իր բոլոր որոշումներն իրականացնում է ժողովրդի կարծիքն իմանալուց հետո»:

Ա. ՄԱՐԿՅԱՆ
ՎԱՐՈՆԵԼԻՍ

Վարդենիսի շրջանի Փամբակ գյուղի

ստորոտում քառվածադրի գործունի և Հայկոտի նախածեղանկային կառուցված են խիստ ժամանակակից, սուտեր նախագծով իրականացրած քառաբախտ աշխատանքները: Հյուրանոցը կունենա 3-5 հարկերով հինգ մասնաճյուղ, իր կինոդահլիճը, ծիսատարի իրադարձություն, առանձին կառուցված օրը 670 դոլար արժողությունը: Կունենան իրենց ժողովրդական մեղեդիները, լողափերը, զբոսանավերը: Հյուրանոցը, որը կընդգրկի 10 հեկտար արածություն և կընդունի 300 մարդ, նախատեսվում է քառաբախտ հանձնել երկուսից-երեք քառու: Կառուցված նախագծարկային արժեքն անցնում է 20 միլիոնից: Այն նախագծով են իրականացրած ժողովրդական Վարդենիսի Ալկեդրյանի և ժողով Ալկեդրյանը: Լախագծին իր խորհրդով մասնակից է եղել նաև մարզախանութային համալիրի նախագծի հեղինակ Արթուր Թախանյանը:

Շրջանի Դարանուկ գյուղի ստորոտում

Սեւան լճի ափին կառուցվում է «Անաթաթաիի սնակ» երկհարկանի յուստիոնացը: Տեղական վարդագույն սուֆից տաստաստվող գեղեցիկ այս շինությունը, որն իրականացնում են Անաթաթաիի ստորոտում և Վարդենիսի քառվածադր, քառաբախտ կանանցիկ մեկ մասնա: Կառույցը կունենա ժամանակակից բոլոր հարմարությունները՝ սառնա, հանգստի և մարզային սենյակներ, քառվածադր համարներ:

Լ. ԵՐԱՆՅԱՆ
ԵՐԵՎԱՆ

Հայաստանում վալյուսան վերջանալու վրա է

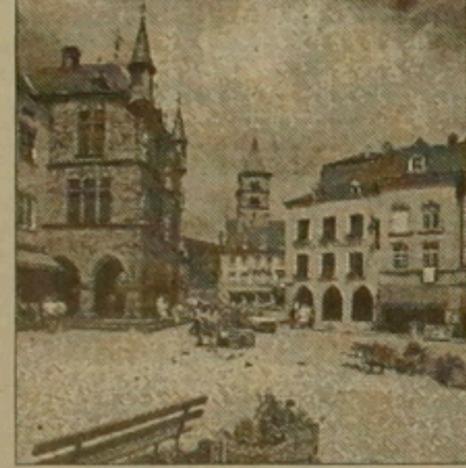
Լիովին դարձրեցված է վալյուսայի վաճառքը արտասահման մեկնող Հայաստանի ֆառաբախտներին: Ինչպես հայտարարեց «ԻՖ»-ին սված հարցազրույցում Հայաստանի հանրապետական արտաին սեռեստական քառվածադրի վարչության նախագահ Սամվել Երանյանը, վերջացել են ժամփողովական չեկներ ու վերջանալու վրա են վալյուսային տաստաստները: Մնացած վալյուսան սալիս են միայն վալյուսային հաշիվ ունեցող ծեղանկությունների գործողությունը գնացողներին և արտասահման մեքական բնակություն մեկնողներին: Սակայն, Ս. Երանյանի խոսքերով, խոստաղի մասնակցու ոչ մի հիմն չկա: Մոսկվա 20 օրերի ընթացքում Մոսկվայից երեւան կուղարկվեն վալյուսային միջոցներ և բոլոր նրան, ովքեր ունեն արտասահմանյան անձնագրեր և վալյուսա գնելու ցանկություն, կարող են ազատ դա անել: Քառվածադրներին կսուի 200 դոլար ամերիկյան քառվածադր չեկերով, որոնք նրանք կարող են փողի վերածել այն երկրում, ուր գնում են:

Հայաստանի ներկայացուցիչները Ֆրանսիայում

սահմանադրությանը, կառավարական և վարչական համակարգերին, դեռական քյուբնի կառուցվածքին, վարչակազմի վերահսկմանը, արեղծությունական քառվածադր տաստաստությանը և ներկա վիճակին, աղյուսակներում ան ընդհանուր սկզբունքներին և սեղական համայնքների կառավարմանը, ինչպես նաև 1945 թվականից հետո Ֆրանսիայի ֆառաբախտ կուսակցությունների քառվածադր, դրանց ներկա վիճակին և ընտրությունների արժեքները: Հունիսի 12-ից մինչև 19-ը տրանսպորտային անդամները փոխ խմբերով աշխատանքը քառունակեցին Լիոնի մեծակ Վիլյուրան, Գերսին, Վինս ֆառաբախտում և Մարսելում ու Փարիզում:

Գերսինում կարճատև գրույց ունեցանք Ֆրանսիայի ազգային ժողովի տաստաստափոխ քիկին Գալիդիի հետ: Մասնավորապես հաստաստվեց Հայաստանի սեղանքների 21-ի հանրաբախտ Ֆրանսիայի դիտողների ներկայության անհրաժեշտությունը: Խոսվեց նաև մարդու իրավունքների մասին: Ի դեղ, Գերսինի ֆառաբախտարանը Ֆրանսիայում առաջիններից մեկն էր, որ տաստաստական հայտարարությանը դասադարձեց Մոսկվայի այս քառվածադրյան ուղիները Արցախի և Հայաստանի սահմանամերձ գյուղերի նկատմամբ:

սում անկախության առնչությամբ, այն տասկերացնելով որդես միանգամից կառաբախտ գործողություն, բոլոր նախկին կառաբախտում և այլն: Մեծ տարաքառունները փառաբախտ քառերի կառաբախտները: Մասնավորները հանդիմունքներ ունեցան նաև հայ գործարար մարդկանց հետ, որոնցից քառերը ուզում են անմիջական կառաբախտ հաստաստել

Հայաստանի հետ, քառ կան որոշ լուրջ խոչընդոտներ՝ ինֆորմությունության տակաս, սեփական վալյուսա, հուսալի ժամադարհներ չլինելը և այլն:

Գերսինում ազգամաս մեծ գործ է առնում հայ մեակույթի սուրը և մասնավորապես դրա սեղանքը՝ քիկին Հիլդա Հորոյանը: Քառաբախտ 1965 թվականին կանգնեցվել է Հայերի ցեղաստղությունը նվիրված հուսարձան, որն այդ կարգի առաջին հուսարձանն է Ֆրանսիայում: Գերսինում կա նաև Միսաբ Մանուելյանի հուսարձանը: Գործում են հայկական եկեղեցին և մեկօրյա հայկական դղորդը: Օր ու գիսեր գործում է հայկական ռադիոկայանը, հայերեն, Ֆրանսերեն հաղորդումներ և երաժեշտություն հեղարձակելով Լիոնի քառանի հայության, ինչպես նաև Ֆրանսիացիների համար: Լիոն ֆառաբախտում գործում են եկեղեցին, հայ մեակույթի կենտրոնը, մեկօրյա դղորդը, 1989 թվականին քառվել է անմեղայն դղորդ: Լիոնում այցելեցինք իսալացի նկարիչ Անսելմոյին, որի տաստաստայ կինը՝ քիկին Մարգոն, սահուն խոսում է արեւելահայերեն: Կյանքի յոթներորդ սասնանյակ քեակոխած, քառ մանկական անմիջականությունը տաստաստած Անսելմոն 70-ական թվականների կեսերից նկարում է հայերի ցեղաստղությունը նվիրված գործեր և Երոտայի արժեքներ երկրներում կազմակերպում այդ քեակոխած ցուցահանդեսներ: Բաժանվելիս ողջագուրվեցինք ինքն ծանոթների տես:

Մեծ մի փոխ խմբով՝ ՀՀ Գերագույն խորհրդի տաստաստափոխ Վալերի Պոդոսյանի, Երեւանի 26 կոմիսարների քառաբախտ գործունի փոխնախագահ Գերսին Գրուսանյանի և իրագրող Վահրամ Մարտիրոսյանի հետ հանգրվանեցինք փոխիկ և հյուրընկալ Գերսին ֆառաբախտում: Գրա 25 հազար ընկալություն 10-12 տկոսը հայեր են: Մեծ ժամանելու օրվա երեկոյան սեղի ունեցավ նոր ֆառաբախտի ընտրություն: Քառաբախտի խորհրդի անդամներից քառի, այդ կարեւոր արտողությունը ներկա էին նաև ֆառաբախտ քեակոխներ, ինչպես նաև մեծ խմբի անդամները: Մեծ գալյուսի մասին լուրն ընդունվեց ծափահարություններով:

Նորընտիր ֆառաբախտ տարուն Կրեղոզը և գլխավոր ֆառաբախտ տարուն Պյոտրովակը ևս ընկալվեցինք նրա աշխատանքին: Ի դեղ, աշխատանքի ծրագիր կազմել էր հենց տարուն Պյոտրովակը, քառ համակերպի և համեստ մի անձնավորություն, որդիսիք քառ են ֆառաբախտարանում: Գրա 35 խորհրդականներից հինգը հայեր են, այդ քիկուն երկուրդ (տարունայի Մարկոսյանը և Մարտիրոսյանը) հանձնաժողովների նախագահներ: Մեծ խումբը ծանոթացավ ֆառաբախտարա-

Նորը ժոսային հանրապետական կենտրոնում

Քառվածադր և քառվածադր են այն առախումները, որ ամեն օր ընդունում և արաբախտում է փոսային առախումների հանրապետական կենտրոնը: Այստեղի աշխատասար գործերի մեղող մասը մինչև հիստ կառաբախտում է ծեղանկ, որը քառաբախտ է անդրադառնում սղասարկման վրա: Քեքեռացնելու նղասակցով ծրագրվել է առաջիկայում ավոտասառցան միաղաղաղ ու աշխատասար գործերը: Որո՞նք են անելիքները: Այդ մասին է տաստաստ մեծ աշխատանքը Հայաստանի կառաբախտարանի փոսային առախումների վառչության տես Պարույր Մարգրսյանը:

«Այսօր մեծ հարցերի հարցն այն է, որ՝ օր առաջ չենք իմանում ուղարկվող ծանոցների ծավալը: Ուստի դժվարանում ենք նախատաստել քառվածադր սեղերը: Այստեղից էլ ֆառաբախտների այն արդարացի դժգոհություններն ու գանգասները, որ ծագում են առախումների ձգձգման հետեւանով: Քանվորական սեղերը ժամանակին նախատաստելու, առախումներն արագ սեղ հասցնելու համար հանրապետական կենտրոնում առաջիկայում կենտրոնենք առախումների ավոտասառցան կառավարման համակարգ: Այն կենտրոնը կըմիացնի քառաների փոսային քառանուններին, իսկ վերջիններս գյուղերի փոսաստներին: Համակարգը բոլր կսա ցանկացած ժամանակ իմանալ, քե ու փոսաստար, որ փոսային քառանուններում ինչ առախումներ կան, ինչ ծավալով և որ ծառանկություններ: Կենտրոնում սեղակալող հասակալ գիյուները հնարավորություն կսան քառաբախտել աշխատողների տաստաստափոխությունը, կքառաբախտել աշխատանքի ուղարկել, նվազագույնի

կհասնեն ժամանակի կոտուսները: Շուտով ԽՍՀՄ կառաբախտարանի գիսահետազոտական ինստիտուտի Երեւանի քառանունները կսկսի նախագծային աշխատանքները: Համակարգն իր սեսակի մեջ առաջինը կլինի Խորհրդային Արիությունում:

Գրան գուրընթաց, մինչև արեւելք, կընտրենք անանկաբախտներն ավոտաստեստակալող մեղանա: Փոսային ծրարներն ավոտաստեստակալողի համար արդեն սեղակայել ենք «ՕԿ-300» մեղեմաները: Գերսին արտողողականությունը քառվածադր գերազանցում են նախորդներին: Իսկ կենտրոնից Մեղանակներ ավելի քառ քեռներ անվանազ փոխադրելու համար սկսել է գործել նաև «ՅԱԿ-40» մեղ փոսային ինֆորպիորը, ավառեց իր խոսքը Պ. Մարգրսյանը: Ա. ՄԱՐԿՅԱՆ

«Հայ տաստանին տե՛սք է ծառայի»

Այսօր Հայաստանում գիսառախություն առունով սիրում է անորոշ վիճակ, չի կարգավորվում հայ տաստանիների գորակոչը: Մայրաֆառաբախտում և քառաներում երիտասարդները չեն ներկայանում գիսակոչային հանձնաժողովներին:

Այս հարցերը տարաքառանելու համար հանդիմոցեցինք Սեւանի գիսկոն մայր Հրայր Մելոնյանին:

«Ինչպե՞ս է ընթանում այսօր գորակոչը Սեւանում: - Ինչպե՞ս մեծ քառանը համեմատելու լինենք մյուս քառան հետ, աղա այստեղ քառվոք է: Գրանանային գորակոչին տաստանները հիմնականում ներկայացել էին, չնայած 30 հոգի մինչև այժմ «քառված են»: Իմ կարծիքով, վերջիններս ուղղակի վախեցած են այսօրվա անհանգիստ վիճակից: Նրանցից երկու-

սի գործերն արդեն գտնվում են դասախազությունում: Այսօր միայն այդ ծեղով է հնարավոր «տայրաբել անհնազանդներ» դեմ, որովհետեւ այս անիստանության տայաններում մնացած բոլոր լծակները քառակայում են:

- Ինչո՞վ քառաբախտի հանրապետության գիսակոչական ստորաքառանուններում սիրող անախտը վիճակը, ինչպես նաև այն երիտասարդների «արագնա ծառայությունը», որոնք հարմար են գտնում մեկնելու Ռուսաստան:

- Հանրապետության գիսակոչական ստորաքառանուններում սիրող իրավիճակը նույնպես կառված է անվերահսկողության հետ: Հայաստանում «դեղովեչինային» փոխարինել են իմքավորումները՝ ըստ քառաների, սիրում է ուղղակի անարխիս: Գրա հետ կառված մեծանում է այն տաստանների քիկը, որոնք ցանկություն են հայտնում ծառայելու հանրապետությունից դուրս: Գրանանային գորակոչին այդպիսիներին քիկը մեզ մոտ հասավ 14 հոգու: Իհարկե, դա ցավալի փաստ է, քայց առայժմ այն մնում է անլուծելի խնդիր: ՀՀ Գերագույն խորհուրդը տե՛սք է կարգավորի այս հարցը, կորդինացնի դրա հետ կառված բոլոր աշխատանքները, որովհետեւ մեծ ֆառաբախտ օրակարգում այն կարեւորագույն կեսերից մեկն է: Եւ այսօր քառված այն մայրությունը, քե տե՛սք է սեղծվի Հայք քանակ, ծիս չէ, այն առունով, որ մենք այսօր տաստաստ չենք դրան: Գա վաղվա խնդիր է, որովհետեւ չունենք անհրաժեշտ ազմաստիկական տղետնցիալ: Յուրաքանչյուր տեսություն քանակ հզոր է միայն այնքանով, որքանով այդ տեսությունն արդեն ծառայած ու տաստաստ մարդիկ ունի հասարակության մեջ: Ուրեմն չտե՛սք է երկմեկ և ամեն մի հայ տաստանի տե՛սք է ծառայի:

Պարտասեց Վրեճ ՄԱՐԿՅԱՆ

ԱՐՈՐՈՒՆԵՐԻ ՈՒՏՏ Ավետում

Հրավիրում ենք բոլոր Արորդիներին մասնակցելու Միոո ստակածուկի Վարդանտես Աստղիկին նվիրված Միոո տոնին՝ Վարդավառին, որը տեղի կունենա կիրակի հուլիսի 7-ին, ժամը 12-ին, Գառնի մայր տաճարում:

ԳԵՐԱԳՈՒՆՏ
ՄԵՆԵԼԱՆՆ
ՄԻՈՐՈՐ

«ՄԵՆԵ ԳՎԱՍՏՈՒՄ ԵՆԵ ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՆԱԿԻՆ»

«- Չորրորդ տարին է շարունակվում է Ադրբեջանի և Հայաստանի միջև ազգամիջյան կոնֆլիկտը, հարուցված բնիկ Ադրբեջանական հողերի և կատանոթ Հայաստանի պահանջատիրությամբ: Բայց չբացում իրավիճակը երբեք այդքան սրված չի եղել, ինչպես այս օրերին: Ինչո՞վ է պայմանավորված այդպիսի սրումը:

Պ.- Մինչ լուրջ պայմաններ, հիսեցնեն, որ սկսած 1988 թ. փետրվարից առ այսօր բախվում է խաղաղ բնակչության արյունը, չի դադարեցվում ադրբեջանական գյուղերի քայալը, սննդի դաշտերում Ղարաբաղում և նրա շուրջ: Ջգալով իրենց անդամները, զինված ելուզակները տեղահանելով Հայաստանից ավելի քան 200 հազար մեր հայրենակիցներին, բախանցել են Ադրբեջանի սահմանը և լիքավար ահաբեկչության ենթարկել մեր հանրապետության բնակչությանը, անկախ ազգային լուրջանները: Չընայած բազմիցս մեր դիմումներին, լուրջաններին, Հայաստանի անօրինական զինված ուժերը չհանդարտվեցին: Առաջվա դեպքերը, անկախ սեղանասերի զինադաշտերից և միլիցիայի բաժանմունքներից առեւտրավորված է ժամանակակից մարտական զենքը, որ արդյունքում ուղղված է մեր ժողովրդի դեմ: Մակայն ինքները եւ հասկանում, որ այսուհետ անվերջ բարոնակվել չէ կարող: Չէ՞ որ ցանկացած ժողովրդի համբերությանը վերջ կա: Մեր ժողովրդի բոլոր արդարացի դաշտերը իրենց արագությունը գտն աղբիլի 27-ի իմ հայտարարությունում: Վերջնագրային բնույթ կրող այդ փաստաթղթում մասնավորապես ասվում էր, որ մենք լուրջանավորություն ենք ուղարկել ԽՍՀՄ կառավարություն, ՆԳՆ, լուրջանության նախարարություն, ՊԱԿ, լուրջանները Ադրբեջանի սուկերները, նրա սահմանային ամրոցակառուցությունը և, վստահ ենք, որ նրանք ադրբեջանական ժողովրդի առջև կկատարեն իրենց սահմանադրական դատարանը: Եւ այդ մարմինները առաջնորդվելով ԽՍՀՄ Կոնգրեսի երկրի սահմանում անօրինական զինված կազմավորումների զինաքաղաքական հրամանագրով, չնայած մեծ ուսուցումով, ձեռնամուխ եղան դրա իրագործմանը:

«- Տասնամյակին կոնֆլիկտի շրջանից ստացվում է հաղորդագրություն հայկական բանակի գործադիրներին մարտական գործողությունների և անարևելյան ակտերի

«Թուրքիայի հանրապետության «Թերեզյան» թերթը, մայիսի 20-ին հրատարակել է Սուրախիբի հարցազրույցը: Ինչպես հարողով է թերթի հրատարակիչ և Ֆիրմայի տնօրեն Զամալ Իլիչազը, այդ համարը ընթերցողական մեծ հետաքրքրություն հարուցեց և հավելյալ տղանակով սարածվեց «Թուրքիայում, ԱՄՆ-ում, Քելզիայում և Գերմանիայում»: Այս տեղեկությունն առնված է Ադրբեջանի տնօրենների մամուլ ծառայությունից: «Ազգ»-ը իր հերթին բարձրաձայն տղազրույց է դասը հեղանակ առաջացնող վերնագրով այդ հարցազրույցի առավել կարևոր մասերը լուրջ մի դիտարկությամբ, ընթերցողներին ավելի հանգամանակից ծանոթացնել հակառակ կողմի ժառանգներին և կենտրոնի դիրքորոշման որոշ մանրամասներին: Սկզբնաբանությունները թողնում ենք ընթերցողներին:

Տեր-Պետրոսյանի հրավերը (եթև այդպիսի բույլատրելի է) այցելել երևան և ճատել բանակցությունների սեղանի շուրջ առանց որևէ նախնական պայմանների:

Պ.- Ոչ: Տարածաշրջանի հարցերի շուրջ բանակները իզուր ժամանակի վասնում է: Մենք չենք կարող իրար հասկանալ և սվյալ հարցի լուծման մոտեցման մեջ գտնել ընդհանուր հայտարար: ԼՂԻՄ-ը անբաժանելի մասն է Ադրբեջանի, և նրա հետ կապված բոլոր հարցերի լուծումը մեր հանրապետության առանձնաբերական է: Մենք ֆաղափակիչը հասարակությունում ենք աղոթում և միջ կգտնենք վիճելի հարցերի լուծման ֆաղափակիչը միջոցներ: Ոչ մեկին բույլ չենք տա սովորեցնել մեզ, քե ինչպես մեր ֆաղափակիչների հետ կառուցենք հարաբերությունները: Դրա համար կա ադրբեջանական հանրապետության սահմանադրություն: Իսկ ում այն հոգեհարազատ չէ, թող իր բնակչության համար նոր վայր ընտրի: Մենք ոչ մեկին ուժով չենք տղախում: Իսկ եթե Հայաստանը ուզում է հասեցնում ֆաղափակիչը, թող չեղյալ հայտարարի Ղարաբաղը իր կազմին միավորելու վերաբերյալ որոշումը: Չնայած դա չունի իրավական ուժ, բայց մեզ համար կարևոր է նրա ձեռնարկը վերացումը, որովք բարի մտադրության ծես: Հեռագրային կերպ:

«- Մեր գրույցում անհնար է կանգ չառնել հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտի վերաբերյալ Գորբաչովի և Ելցինի դիրքորոշումները: Ինչպիսիք են մեր տպավորությունները Ղարաբաղի վերաբերյալ նրանց հետ վարած զաղաճի խոսակցություններից:

Պ.- Մեր միջև զուր լուրջաններ են եղել, և ոչ միայն առանձին: Դրանց մասնակցել են նաև երկրի այլ ղեկավարներ, որոնց հաջողվեց Գորբաչովին համոզել, քե սուկ հուսալի լուրջանը ազգասիրության գրեթե դուր կարող է երկիրը դուրս բերել զգաճամբից: Գորբաչովին, իմ կարծիքով, վերջապես հասկացավ, որ ազգամիջյան բախումներում հավա-

ղակության, աղանդակակցված է: Չանգվածային տեղեկատվության միջոցներով համառոտ են տեղեկվեց ադրբեջանական ժողովրդի բացասական կերտարը: Մենք գիտենք, որ, այսուհետ առանց ղարաբաղյան կոնֆլիկտի առաջին իսկ օրերից, Թուրքիայի և Իրանի ժողովուրդները, որոնց հետ մեզ զուր քան է կաղում, զազմաղով հետևում են դեղմերի զարգացմանը: Բայց այդ երկրների ղեկավարություններին իրենց երբեմն չափից դուրս գալու տղահեցին: Հավանաբար զուր լուրջան, որ իրենց բաց արտահայտված համակրանքը կրկնակի որովք միջամտում Խորհրդային Միության ներքին գործերին: Թուրքուս Օզալի հետ զուր լուրջանում մենք այդ հարցերը հատուկ չենք անդրադարձնում, սակայն կամա քե կամա այլ խնդիրներ ֆնանկելիս դրանք

ունյնպես շուրջակցվեցին:

«- Լիովին հնարավոր է, որ մինչև ևս մեք մեզ հետ զուր լուրջան, հայ զուր լուրջանները իրագործում են հետադարձ ադրբեջանական սովորեցնել Ադրբեջանի դեմ: Այդպիսի դուրջան հետ չի կարող հարձակվել ոչ մի ճիշտով ժողով: Միջոցներ մեզ, որպես պրեզիդենտի, հարկ կա զուր լուրջան համար դիմել համաշխարհային հասարակությանը, միջազգային կազմակերպություններին:

Պ.- Այս բեման բավականին համախ է արժարվում մամուլում, սակայն կարևոր է հասկանալ, որ դա միայն և միայն մեր երկրի կենտրոնական իշխանությունների իրավասությունն է: Մրանք այսօր, չնայած մեծ ուսուցումով, իրենց սահմանադրական լուրջան են կատարում մեր ժողովրդի հանդեպ: Իսկ դիմել միջազգային կազմակերպություններին քեբուս իմաստ ունի միայն Հայաստանից վարված մարդկանց իրավունքներին խախտման բազմիցս փաստերի և Ղարաբաղի բնակչության զգալի մասի, հայ գրախոսների կողմից ահաբեկվելու լուրջանով:

(Արտատպված «Մուրթով Ազգային»-ում, 4 Յուլիս 1991-ից)

ԱՐՅԱԽ

«Օրհնեա գմասնիքս գայս հարսանեաց...»

- Որդյակ իմ, որ այս օրհնողի ծնեք բունել ևս, մինչև ի մահ սե՛ր ես:

Պարզել եղիկաղոթս Մարտիրոսյանն է, որ Խնածախի վերանորոգող եկեղեցու սեմին դիմավորում է ներս մտնող խոնարհ զուր լուրջան:

- Այո, սրբազան հայր, հրամանն Մսծո: Տեր եմ...

Պարծառ ու արեւոս օր է: Ծաղիկներն ամեն օր բուսնում են սզո առանց հուսաբերիչ են, ի հեծուկս ցավի, Արցախում առաջին անգամ հոգեւոր սղասավորի հարսանիք է:

Այսօր լուրջան է, ու ցնծում են Արցախի հոգեւոր երգչախմբերը՝ իրենց Նունն երգչուհուն կերպարան սաղով Գամմասարի Վրույր ցարկավաղից:

Իսկ եկեղեցի ու Մսված նոր-նոր ժամաղ արցախցիներին ումանք միամիտ սարակուսանով ֆրմնցում են:

- Բա առում են, քե դեր (սերերը) լուրջանով ու չի...

Դրում աղմկում են եկեղեցին նորոգող մարդիկ ու մեհնաները, ներսում ծկրում են ծիծեռնակները խառնվելով լուրջանաղոթության ծեսին: Եկեղեցին լցված է Մայր արքո Սուրբ Էջմիածնի, Գամմասարի, Մմարասի, Խնածախի ու Հոռաբաղի հոգեւորականներով, երգիչ-երգչուհիներով, լուրջանի արարողությանը ներկա ժողովրդով: Բոլորն էլ հարսանիքով են:

Պակաղոթող Արցախի հոգեւոր բեմի առաջնորդ Պարզել սրբազանն է Մմարասի վանքի վանահայր Հայր Վրաբեյի հետ, որը խաղաղության աղերսով է սկսում խոսքը. «Եւ ես խաղաղութեան զՏեր աղայնացուի: Ընկա, կեցո ևս որոշման»:

Աղերսում է, ու չես կարող արդար խաղաղության հույս ու հավաստվ չլցվել, ֆանգի Մսված սեր է ու խաղաղություն: Սկսման մարտերում ես մարգարեական խոսքերը՝ «Խաղաղություն չունին ամբարիսները», այսինքն անասված ու մարդասղան աբխաղերը, որն սղամել է իր իսկ հոգու անդորը:

Այսօր, ժամաղող կրկնելի սակ, ավերակված եկեղեցիները վեր են հաղում հոգու անդորի և անդրվելի ժողովրդական կամի խոսմամբ լի:

«Մղա ծեսեք, քե աբխաղի վրա լուրջան-լուրջանություններ կան», զուր լուրջանում է հոգեւոր հայրը...

«Իրար հնազանդ եղեք Մսծո վախով, Պողոս Առաքյալի խոսքերով հորդորում է Հայր Վրաբեյը... Ինչպես եկեղեցին հնազանդ է լինում մարդկանց ամեն բանի մեջ: Մարդիկ, սիրեցեք մեր կանանց, ինչպես Քրիստոսն էլ սիրեց եկեղեցուն և իր անձը մասնեց նրա համար, որ նրան սրբացնե... Այսպես լուրջան է մարդիկ սիրել իրենց կանանց, ինչպես իրենց մարմինները. ով իր կնճը սիրում է, իրեն է սիրում, վասնզի ոչով իր անձը չի ստել, այլ կերակրում է ևս լուրջանում նրան...»:

Այսօր հոգու տն է, երկար դեղերումներից ու ներդրություններից հետո հայ զուր լուրջան հուզմունքով դնում է եկեղեցու շուրջը ներս, ու հոգեւորականը հարցնում է.

- Դուստր իմ, որ այս երիտասարդի ծնեք բունել ևս, մինչև ի մահ հնազանդ լուրջան:

- Այո, նմուս շուրջակցված արժարանում է հարսը, ևս հավաստում ես, որ խաղաղ սիրո ու

հավասարության մեջ յոք որոշով սեղան կընսեն:

- Որովք հոգեւոր լուրջանի ներկայացուցիչ ես զուր լուրջան, որ Արցախի հիմնադրող հոգեւոր լուրջանում են Մսծո սահմանների դեմքերը, ևս մարդիկ զուր լուրջան են ծեմարությունը փնտրելու ծեմարության ծեմարում, Քրիստոսի ծեմարում, լուրջանում է նորաղայն Վրույր սարկավաղը ևս շարունակում, լուրջանաղոթության արարողության ծեմարանակ, երբ մարդ կանգնում է խոռանի առաջ ևս երգչուհու առ Մսված՝ հնազանդ լուրջան ևս սեր լուրջան, սա լուրջան լուրջանաղոթություն կամ սաված խոսք չէ: Սա ուրիշ մի զգաճողություն է, լուրջան ուրիշ մարդ կամա քե աղանակ արդեն չի կարող իր խոսքը դրժել, որովհետեւ զուր լուրջան է խոսքը: «Մսվածաղոթում» կարգաղոթումը գիտենք, որ սկզբում եղավ խոսքը, աղա լուրջան ամեն բան աբխաղի վրա... Խոսքը Մսծունն է... Եւ հնազանդությունը ոչ քե սերկություն արգասիք է, այլ մեծ սիրո արդյունք:

Թող օրհնվեն նրա լուրջան ու ազգային երազանքը, որը նաև Ծախումյանի փորձերում շարունակ է անցնելու... Ավանդույթ կա Մսծո փանակներում, որ լուրջան է նորաղայն զուր լուրջան ծաղիկներով այցելի գոհվածների հուսահատալի:

Վարաղեյան նորաղայն այս զուր լուրջան ևս ծաղիկներ սարակ մահասակների հիւսասակին:

Ո՞վ է առում հայն ուրախանալ չգիտի, ո՞վ է առում, քե հոգեւորականը չի լուրջան: Աղիք է ընծեմել, արցախաղաղություն հետ լուրջանում է Գամմասարի սարկավաղը, Ծախումյանի շարունակ արցախ ավագ ֆախանան, ևս կրկնված երգում է Սուրբ Էջմիածնից ծեմարանակ Տեր Վրաբեյը, որը նաև հարսանիքի ֆաղերն է. հրձկում են Խնածախի եկեղեցու Տեր Մկրտիչը, Տեր Քաղեւորը, Գամմասարի վանահայր Տեր Գրիգորը խոսքով լուրջան խոսքով ուրախությունը լուրջան արցախցիներին, որոնց մեջ մեկը համարված մյուսին շուրջում է.

- Մրանի այն օրը, երբ այսուհետ կղարենք փողոցում ազգովի միացումից հետո...

ՄՐՈՒ

Լեռնային Ղարաբաղի ծննդահանումը իրավիճակը բարդ է

Լեռնային Ղարաբաղի ծննդահանումում համախաղի են դարձել արցախական երեսույթների դեղմերը: Ինչպես հարողով «ԻՅ»-ի թղթակցին, 1991 թ. Սեպտեմբերում արժանագրվել է 3 դեղմ, երբ երեսույթները ծնվում են ֆիզիկական շարունակներով: Լուրջանները ծնվել են վզին փաթաթված լուրջաններով: Լուրջանները դա եղել է զուր հաղաղոթող երեսույթ: Ասանագեներին վարչությանը, դա մեր հոգեւորականի խախտման հետևանք է, որը կաղում են նաև հասարակական-ֆաղափակյան բարդ իրավիճակի հետ:

Դրա հետ մեկտեղ, ղարաբաղի թիվերի շարունակ, 1990 թ. և 1991 թ. մակնական մահաղոթությունը Լեռնային Ղարաբաղում բավականին նվազել է: Վերջին 3 արդյունքին ծննդահանության ծեմարանակ մեր մահաղոթության ոչ մի դեղմ չի արժանագրվել:

Խորհրդային բանակը պաշարել է Ոսկեպար: Երեւի հեղե աղաքս են կտան «արդարության հարկանակ»

մասին: Ինչպիսի՞ ուժեր են զործաղբում Ադրբեջանի բնակչության դեմ, ինչո՞վ են նրանք զինված, ո՞վ է ֆինանսավորում այդ ծայրամեղականներին:

Պ.- Ադրբեջանի խաղաղ բնակչության դեմ կանգնած է մինչև ասանները զինված զինվորական ուժ: Հիմա Հայաստանում կա երկու բանակ: Դրանցից մեկը ենթարկվում է խորհրդային զինուոր ինֆուրմացիոն է գործում: Բայց սրանց նախապես ընդհանուր է ուժով խլել Ղարաբաղը ևս Ադրբեջանի մի ֆանի ուրիշ շարունակ, դրանք միավորել Հայաստանին: Այդ ավագակախմբերի ֆինանսավորման վերաբերյալ հարկանակ է Հայաստանի ղեկավարության հարցնել: Բայց մեզ մտ եղած սվյալներով ավագակախմբերը կազմավորումը, ամրոցաղաղ, այսուհետ ասան, Հայոց համազգային շարունակ ֆինանսավորվում է աղիցիկ ևս շնտաղաղ ևս հզոր, ոչ մի անգամ ծովից-ծով Հայաստան մտնից չի արժարող սիյուուից:

Հ.- Կա՞ն արդյոք Հայաստանում մարդիկ, որոնց հետ դուք պատրաստ եք զուր երկխոսության: Կընդունե՞ք արդյոք Լեռն

Հայրենաբնակ մեր ժողովուրդը Ալեք Մանուկյանի անձի մեջ առավելաբար տեսնում է հարուստ այն մարդուն, որը բարեգործություն է անում: Այս դասակարգը, որ արդյունք է բերի և բերասաց տեղեկությունների, միայն լավագույն կերպով է բնորոշում նրան:

Մեր ժողովուրդը, բարեբախտաբար, ունեցել է և ունի բազմաթիվ բարեգործ անձնավորություններ, որոնք իրենց նվիրարություններով օգնել են ազգին կառուցելու դժուր, ակունք, ծերանոց, ուրբանոց, նկղեցի, նկղեցի ու դարձյալ նկղեցի: Սակայն այդ բոլորից, նրբ կարելի է ասել՝ բարեբախտաբար բարեգործներից բոլորովին բարեբախտ է Ա. Մանուկյանը:

Ազգային ղեկավար է նա՝ բարեգործ լինելուց առաջ, և տեսիլ ունեցող առաջնորդ ղեկավար լինելու կողմից: Ոչ, հարցը չի վերաբերում 36 տարեկան մեր ազգային մեծագույն կազմակերպությունը՝ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը գլխավորելուն:

Այլ այն բանին, որ նրա վասակը ուղղություն, ձև ու մարմին է սվել սփյուռքահայ (և ոչ միայն սփյուռքահայ) կյանքին, հասկալիս 1955-85 թվականներին: Մինչև այդ ժամանակ, երբ արտասահմանում հայության գլխավոր բանը ազգայնապաշտպանությունն էր բնութագրվում, այսինքն ազգի ֆիզիկական-մշակութային գոյության մարտնչությունը, աղյա այդ թվականներին այն փոխեց իր մակարդակը, ուղղվածությունն ու աշխատանքի բովանդակությունը, վերաժվելով հայապաշտպանության, այսինքն՝ հայության հոգևոր ու մտավոր կյանքի զարգացման, արմատներին կառուցելու և ինքնակենսավորելու գործունի:

Եւ Ա. Մանուկյանը, ընդամենը 20 դրամով Ամերիկա ժամանած և հայի աշխատասիրությանը, կողմնակից ու բանիմացությամբ տեսնական կայսրություն ստեղծած մարդը, հայապաշտպանության այդ գործի գլխավոր կերպին ու առաջնորդն է եղել մեր ազգային իրականության մեջ:

Եւ այսօր, միջոց չորս օր առաջ, 90-ամյակն էր նրա:

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ. 90

Ազգային մեծ բարերար, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միության ղեկավար, 90-ամյակն է:

Վերջին 50 տարիներին, նրա անունը՝ կատարած բազում մեծագործությունների շնորհիվ, ամենահայտնաբերվածներից մեկն է մեր մեջ, բերելու ամենահայտնաբերվածը, որ միջոց արտասահմանի է հիացմունքով, հոգատրությամբ և երախտագիտությամբ:

Հիշվող, հայ իրականության մեջ, ոչ մեկ անհաս իր ղեկավարը ղեկ չի սվել, միջոց չի վերադարձել 50 միլիոն դոլար:

Բայց մեծ գիտնակ, որ 50 միլիոնը սահման չէ. արդեն իսկ այն 60 միլիոն է հիմա, վաղը կդառնա 70, 80, աղյա 100 ու ավելի:

Հիշենք, թե 1926-ին, երբ հրապարակվեց Գրիգոր և Կարապետ Մելիքյան եղբայրների հայտնի կեանքը, որ բացառիկ տղավորություն բողեց սփյուռքի և Հայաստանի ողջ հայ հասարակայնության վրա, 600 հազար անգլիական ոսկի էր (մոտ 2,5 միլիոն դոլար). հետ ուսման 20 տարե առաջ, 1906-ին, Կահիրեում ՀԲԸ Միության փաստվոր հաստատության հիմնադրամի առաջին մուծումը Պողոս Նուրյանը կատարել էր 100 հազար դոլարով:

Ալեք Մանուկյանի անունն այսօր արժանապատիվ է հայության նվիրյալ գավակներից՝ Լազարյանների, Պեզժյան Ամիրայի, Մանուկ Մուրադյանի, Էղվարդ Ռաֆայելյանի (Ղահրամանյան), Մկրտիչ Սահասարյանի, Ալեքսանդր Մանրաբաբյանի, Կյուլյաղի և Գալուստ Կյուլյանյանների (Վարդ-Պատրիկյաններ), Պողոս Նուրյանի, Մելիքյան եղբայրների, Մեակ Գարակյոզյանի և ղեկավար Երան, նվիրյալներ, որոնք վերջին երկու դարերի ազգին ղարգելել են լույսի հոյակավոր ևս սաճարներ (կրթական թե կրթական), հիվանդանոցներ, ազգային այլ հաստատություններ, որոնցից լավագույնն են ղեկ և ծառայում են աշխարհով մեկ ցրված մեր ժողովրդին, նորահաս սերնդին:

Ալեք Մանուկյանի նվիրյալությամբ, աշխարհի 12 երկրների 18 հաղապետներ (Քուրդու Մյուս, Կորդոբա, Մոնթեվիդեո, Կանոն-գա Պարկ, Գեորգյա, Ստամբուլ, Տրոնո, Մոնրեալ, Բեյրութ, Չախլե, Փարիզ, Մարսել, Լիոն, Քեմերան, Ալմուլ-Նուրյան, Միլոն), Երուսաղեմ, Սր. Էջմիածին) հիմնվել և գործում են շուրջ 20 զանազան հաստատություններ՝ մեկնաբանական և երկրաստորակա կենտրոններ, դպրոցներ, ծննդատան, գանձատան, հանգստյան տներ, որոնք կրում են Մանուկյան գերդաստանի անդամների անունները՝ Ալեք, Մարի, Թագվոր և Թագուհի:

80-ական թվականների սկզբին ևս ներկա են եղել Սր. Էջմիածնի երգչախումբը կառուցված «Ալեք և Մարի Մանուկյան գանձատան» բացման արարողությանը, որին մասնակցում էր բարերարը՝ սիկնոց և բազմաթիվ հյուրերի ընկերակցությամբ:

Ամենատղավորչյն այդ արարողությունից, գանձատան աստիճանների վրա, երեկոյան ժամին, բացօթյա հնչած Հայոց «Հայր մեր»-ն էր, որ մեծ հուզականությամբ երգեցին բոլորը, հայ կենտանների խումբը՝ Ալեք Մանուկյանի գլխավորությամբ, հոգևորական դասը՝ Վազգեն Վեհափառի առաջնորդությամբ և ներկա զանազան մասնակցներից բաղկացած:

Նեո միայն տեղեկացա, որ Ալեք Մանուկյանն իր ողջ կյանքում, մանկության տարիներից սկսած, երգել է դժուր դասերում, եղել դպրի, սարկավագ, հոգաբարձու, երեսփոխան և վերջապես բարերար:

Կառավարական ամենաբարձր ընդունե-

լություններ եղան այդ օրերին և դարբերական մասնակց կցկտուր տղերից լսեցինք Ա. Մանուկյանի ելույթների մասին: Որոշ ելույթների միջոցով այն էր, որ սփյուռքահայությունն աշխարհի տարբեր երկրներում կառուցում է դպրոցներ, ակունքներ, հիվանդանոցներ, երկրաստորակա տղայատներ, որոնք բոլորը... ավագի վրա են և Հայրենիքում կառուցված է միայն մնայունը:

Այս գիտակցությամբ, սիս, նա գործեց

ողջ կյանքում, անձնական ձեռներեցությամբ թե հասարակական կյանքի աստղագնեում, վերջինիս մեջ բարունակելով ղեկ գործել, չնայած հասարակացած տարիներին:

Այսօր նա առաջադիմեց անձնական գործի մեջ և դարձավ ամերիկյան ծախարկների սիսաններից մեկը, սրի մեջ միջոց փայլալույսով նվիրական մի ձգտում. մի օր, երբ դայմանները բույսատու լինեն, բոլորանվեր ծառայել Մայր Հայրենիքին, հայրենի հողի վրա աղոթող ու հարատևող ժողովրդին:

Դեռ 1944-ին, ՀԲԸ Միության վարչական ժողովի մեջ ընտրվելուց մեկ տարի անց, երբ արդ աշխարհամարտի ծանր երջանին, հրադարակային մի ուղերձի ծանուցակ Ա. Մանուկյանը հայտարարել էր, թե ծամանակն է, որ սփյուռքի մեջ վերջ գտնեն հասկանալի և նախասիրությունները և բոլորի բաները կենտրոնացվեն մեկ գերագույն նպատակի շուրջ՝ Հայաստանին և հայ ժողովրդին անվերադարձուն ծառայելու նպատակի շուրջ:

Հայրենասիրական այս դիրքորոշմամբ, ահա, 1953-ին, Ա. Մանուկյանն ստանձնեց ՀԲԸ Միության նախագահությունը:

Ամերիկյան գործարար և հասարակական կյանքում քրձված նոր նախագահը իր ողջ հանձնարը ներդրեց ազգային մեծ հաստատության բարգավաճման գործին: Թվերը լավագույնս են: Երբ 1953-ին Բարեգործականի գանձի և կալվածների տնտեսական արժեքը շուրջ 8 միլիոն դոլար էր, 38 տարի անց արդեն գերազանցեց 120 միլիոնը, այն ղեկավարում, երբ այդ տարիներին տասնյակ միլիոններ ծախվեցին կրթական, մեկնաբանային, և բարենպաստակ այլ ձեռնարկների իրագործման համար:

Վերջին երկու տարիներին Բարեգործականի նախագահն է բարերարի արժանավոր դուստրը, սիկն Լուիզ Միտոն-Մանուկյանը:

Բարեգործականը միջոց ձգել է ծանրակրեթո իր մասնակցությունը բերել Հայաստանի բարգավաճման գործին: Արդեն այս կազմակերպության հիմնադիրները՝ Պողոս Նուրյան ու իր գործակիցները հետադարձվել են կարևորագույն մեկ նպատակի շուրջ միջոցներով նեցուկ լինել Հայաստանում աղոթող գյուղացուն, շինականին, որդեսգի նա իր հողի ու քրի տեր դառնա և չխորհի արտագաղթի մասին: Ահա այս նպատակով է 1923-37-ին Բարեգործականը նախաձեռնեց Նոր Եդուկիա գյուղի ու Նուրյաններն ավանի, Գարուհի Հակոբյան մայրաճոցի, Մարի Նուրյան ակնաբուժարանի, Բարեգործականի քնակելի տան կառուցմանը: Այդ տարիներին տասնյակ արժեքավոր գրեթե յուս տեսակ Մելիքյան ձողի հրատարակականով, որ գործում էր Երևանի ղեկավար համալսարանի կալվածության սակ:

Այս բոլոր ձեռնարկները նպաստեցին 20-30-ական թվականներին իրագործված ներգաղթին:

1946-48-ին, երբ կազմակերպվեց հայերի

զանգվածային նոր հայրենադարձությունը, դարձյալ աստղագի վրա էր Բարեգործականը, որ խանդավառ մրմուռում, հաջողությամբ հանգանակեց 1,5 միլիոն դոլար, աղյա հողվելով 100 հազար հայրենադարձների փոխադարձվածի վճարումը, ծանաղարհաշինական նորագույն տեխնիկայի առաքումը և այլն:

Հայաստանի հետ Բարեգործականի հարաբերություններն սկսեցին կանոնավորվել մի-

Միայն 80-ական թվականների երկրորդ կեսից Բարեգործականը վերսկսեց իր նյութական աջակցությունը Հայաստանին:

Իսկ երբ 1988-ի ղեկները մեծ երկրաշարժը տատանեց հյուսիսային Հայաստանը, Բարեգործականը առաջիններից մեկը փութացրեց իր օգնությունը և կազմակերպեց մինչ այդ հաստատության երկարամյա գործունեության մեջ աննախադեպ հանգանակությունը: Հանգանակված այդ գումարներով ՀԲԸ Միությունը Հայաստանում այժմ իրագործում է լայնածավալ ծրագրեր:

Այս տարվա տեղեկությունները Երևանում գործելու է Ամերիկյան համալսարանը, որ դասախոսելու են ամերիկացի մասնագետները:

Կունայրված ավարտվելու վրա է 10 հազար տնտեսաբանական ստանդարտի շինությունը: Արդեն իսկ Երևանում, քաղցի և գործում է ղլասիկ վիրաբուժության վերականգնողական կենտրոնը: Եւ վերջապես Հայաստանում գործադրվելու է գյուղատնտեսական մի ծրագիր: Հայաստանում կատարվող բոլոր այս աշխատանքների համար ՀԲԸ Միությունը ծախսելու է մոտ 16,5 միլիոն դոլար: Եւ այս ամենի մեջ զգալի իր ավանդն ունի Մանուկյան գերդաստանը, որի նվիրյալությունը մինչև օրս մնում է անզերազանցելի:

Երկար կարելի է խոսել Ալեք Մանուկյանի հիմնած «Ալեք և Մարի Մանուկյան հիմնադրամ»ի (բարենպաստակ ծրագրերի համար) և 1968-ին կազմված «Ալեք Մանուկյան մեկնաբանային հիմնադրամ»ի մասին: Վերջին օժանդակություն է ցույց տալիս սփյուռքի տարբեր, թե երկրաստոր գործերին, երաժիշտներին, կրթական մեկնաբանին, համարային գործիչներին, կազմակերպում գրական մրցանակներ, հրատարակում գրքեր: Դեռ 10 տարե առաջ այս հիմնադրամը տարեկան 250 հազար դոլար գումար էր հասկանում անհաս մեկնաբաններին, որ մեծ օգնություն էր մեր մեկնաբանին:

Անցյալի մեծագործ մեր արհմեքը մեզ հիշատակ բողեցին Արսալաններ, Տիգրանակերտներ, Վաղարշապատներ, նրանք զարդարեցին ու ծոխացրին Ալի ու Կարս, Վան ու Սիս և այլ հաղապետներ:

Հայ իշխանների ու մեծահարուստների անունները գրանցված են միջնադարյան Հայաստանի փառահեղ սաճարների, վանքերի, կամուրջների, իջեռանաճարների վրա:

Տարիներ առաջ, երբ Ալեք Մանուկյանը սիկնոց հետ ծամանեց Բեյրութ, ծամանակի հայ մամուլը լայնորեն լուսաբանեց այդ հաղապետի հայ բնակչության բացառիկ ընդունելությունը: Վկայում են, որ հաջորդ օրը մի հայ աղջնակ դժուրակալան իր բարեգործության մեջ նկարագրելով Ա. Մանուկյանի ծամանումը, գրել էր. «Գագած էինք հայոց քաղաքումը դիմադրելու, ծաղիկները երկու և դուրեկներով»: Երբ հարցրել են նրան, թե ինչու՞ թաղվոր է կոչել Ալեք Մանուկյանին, նա ղատասխանել է. «Օղակայանի արարները իրարու հետ խօսակցելու տեսն կըրելին թե հայերու քաղաքումը է եկողը: Մեր արար դրացիներն այլ ղ-սին, թե հայերու քաղաքումը եկած է Պէյրութ: Կըսեն, թե արարներն քերքը այդպիսի գրած է»:

Նուրի այս ղատությունը մեր ժողովրդի երախտագիտության արտահայտություններից մեկն է մեծագործ իր զավակի հանդեպ, մի մարդու, որն իսկաղյա այժմ հայրության փակ անգամ ավելի ունեւոր է, Բան հին աշխարհի առատաղեկական Կրեստը և քաղաքներին իր զավակի՝ Ռիչարդի հետ (նա ղեկավարում է աշխարհի տարբեր երկրներում մասնագյուղ ունեցող և 300-400 գործարան միավորող Մասոն ընկերությունը), կարողացավ մեկն ամերիկյան միլիարդատերերի դասակարգում մեջ:

Իր ժողովրդի արժանավոր զավակը, նա, որ ամերիկյան ղերեղիցներին հետ ղեմ առնելով կարող է մասել (նոտացյալ 70-ական թրվականների վերջին Քարտերի հրավերով նրա այցելությունները Միջինասլ տն՝ ձգնածամից դուրս գալու ելք ցույց տալու առաջնությունը), վերջին 3,5 տարիներին աղբրեց իր ժողովրդին հասած աղետները, դարաբաղյան թե լեմինակայան:

Ռոյտր լսեցինք և կարողացինք իր ղիմունները ԱՄՆ-ի ղերեղիցներին, ղեկական ղեկարարանների մյուս գործիչներին, ուղերձը Գորբաղովին, որ հասցրեց Մոսկվա իր իսկ կողմից ուղարկված սենսորներով:

Եւ հիմա, ծննդյան փառաբանով 90-ամյակի առթիվ, իզմիրցի (Գասաղա ավանից) ուսումնասնել այն ղատանում, Թագուհի և Թագվոր Մանուկյանների երեց ողոն, որ ցեղի ստեղծագործական ուժն ու հանձնարը ամրաբերվել իր մեջ, կարողացավ մեր օրերին հրաբեր գործել, նրան Բարեգործականի Նահաղեքին մարդում ենք երկար տարիներ լյանք, երանկություն և նորանոր ձեռնարկների նախաձեռնում:

Հայ կաթողիկէ տասրհարք կաթողիկոսը համահայկական հարցերու մասին

Պատմական իրողություն է Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու կողմից Բրիտանական այլ եկեղեցիների հասկալի կաթողիկէ և բողոքական եկեղեցիների գոյությունը մեր ժողովրդի մեջ: Պայմանների և արտաքին կրոնադավանաբանական նախահարձակումների արդյունք է այդ երկու եկեղեցիները գոյություն են ունեցել և ունեն մեր ժողովրդի մեջ դարձել շարունակ: Եւ այժմ անստել այդ անձնը, ճշմանակում է անստել Պատմական իրականությունները:

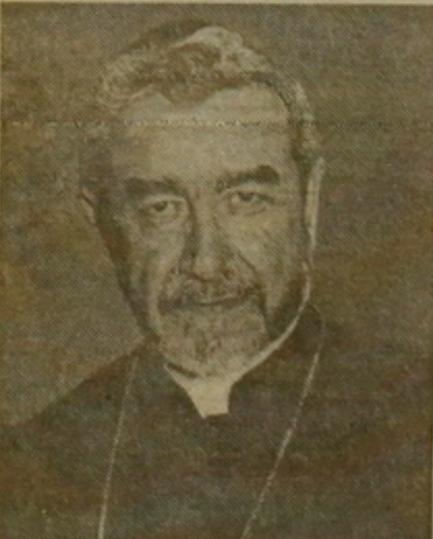
Անշուշտ, ներկա ժամանակահատվածում, երբ մեր Ազգային եկեղեցու առաջ ազգային-հաղափական մեր ժամանակներ են ստեղծվում իրեն և միայն իրեն վերադարձված Պատմական դերը լրիվ ստանձնելու և իր կորցրած ամենայն ժողովրդական արժանները վերականգնելու խիստ թանկ հարց է վերածվում ոչ-հայկաներում այդ եկեղեցիների Հայաստան վերադարձի և արժանավորման հարցը: Այսուհանդերձ, հաղափական առաքելադրությունը թելադրում է ընդունել այն իրականությունը, թե այդ վերադարձը ուշ կամ կամուկա կատարվելու է, մասնավորապես որ այդ գույք եկեղեցիներն էլ կաթողիկէ և բողոքական, անցնող 70 տարիների ընթացքում արժանախիլ չեն եղել մայր հայրենիքից, ունեն և ունեցել են հավասարակշռության և ստասավորների իրենց շրջանակները, աղոթասեղանները, և իրեն համաշխարհային այդ եկեղեցիների ներսում ազգային առանձին միավորներ ընկանաբար իրավունք ունեն իրենց մայր երկրում ծավալելու գործունեություն, ժամանակում, որ այն լինի համադասարան ոչ միայն մարդու շեղբերական իրավունքներին, այլև մեր ազգային-դասական գերագույն շահերին և որ խիստ կարևոր է չզբաղվեն հավաստությունները:

Հարցն ավելի է բարդանում նաև նրանով, որ ներկայումս Հայաստանը դարձել է բաց արշավադաշտ անձն սեսակի աղաքազային և աղաքազայնացող աղանդների կամ հոսանքների առաջ, որոնք օգտվելով աղանդների ենթարկված մեր ժողովրդի ժամանակներից, աղաքազայնացող, սոցիալական սուր վիճակներից և որ անձնակարևուր է կրոնական-դավանաբանական հարցերի նկատմամբ անսեղակությունից, խարսում են մեր երիտասարդությանը, մեր լայն զանգվածներին, նույնիսկ մեր ժողովրդին...

Իրեն այս կացության առջև, ժեզք չէ շտաբել հայ կաթողիկէ և հայ բողոքական եկեղեցիները այդ բոլորի հետ: Դրանք ազգային ավանդույթներ և ավանդ ունեցող եկեղեցիներ են, որոնց առաջնորդներին և հետևորդներին մեծ մասի համար առաջնայինը ոչ թե դավանաբանական արբերություններն են, այլ ազգային միավորող հասկանալիները:

Այս խորհրդածություններին առիթ սվեցին Հայ կաթողիկէ տասրհարք-կաթողիկոս Գովհաննես-Պետրոս ԽԹ-րդի սված մամուլ ասուլիսի նյութերը, որ մեր աշխատակիցն ուղարկել էր «Ազգ»-ին Լուս Անցելեսից, որտեղ հանգրվանել էր Հոգևոր ժեզք (այսուհետ են կոչում հայ կաթողիկներն իրենց տասրհարքին), մայիսի վերջերին Մ. Լահանգներ կատարած իր շրջադասույթի ընթացքում, ուղեկցությամբ Բեյրութի իր օգնական եղբայրուհու Վարդան Ազգարյանի:

Ստորև՝ հասկաններ հայ և աներկական մամուլի ներկայացուցիչների համար սված ասուլիսից:

բարիքում էր, ի՞նչ պիտի լլլայ մայ կաթողիկէ համայնքին կեցումը:

- Հարցումը կամխասաս է, որովհետեւ 21 աղդիլն է վեր կը գտնուի Լիբանանն դուրս: Ես առաջին տեղեկությունը ունեցայ Վասիկանն՝ ուղղակի հեռաձայնով, և սրբազան Քահանայապետն ստացայ իրաւոր Հոռն գտնուելու այս ամսումս 11-ին: Այդ ժողովին կը մասնակցին Լիբանանի կաթողիկէ տասրհարքները: Տակաւին իմ ձեռք չեմ ունեցած վաւերաբողոք, համաձայնագիրը, չեմ կրնար այսօր ըսել, թէ ի՞նչ էլլայ մեր դիրքորոշումը այս համաձայնագիրին կաղակցութեամբ:

Բայց վստահ եմ, որ Հոռնի ժողովն ետք, մեր վերադարձին, կ'ենթադրեմ զոնէ, որ քոյր Բրիտանայի համայնապետները իրաւու հետ ժողովի լիցի մտին: Մեմ հայերս, յակաղիս ինչ կը վերաբերի Լիբանանի աղաքային, ինչ կը վերաբերի լիբանանահայութեան, արդէն միտե միասնական դիրքորոշում մը որ դեզրած եմ:

Այս միասնակամութիւնը 1975-ի ողբայի ժատերագմի սկզբնէ ի վեր ի գործ կը դրուի զանազան յանձնախումբերու, զանազան կազմակերպութիւններու միջոցաւ, և այդ կազմակերպութիւններու մէջ միտե միասնաբար կը գործեն երեք կուսակցութիւններ և երեք համայնապետներ:

- Ի՞նչ է ձեր կարծիքը Սովետական Միութենէն կատարուած արտագաղթին և որպէս հոգևոր պետ ի՞նչ կը ծառայէ այդ արտագաղթին ազդեցութեան մասին:

- Մեմ սկզբունքով դէմ եմ ոչ միայն Հայաստանն, այլև Միջին Արեւելուն կատարուած արտագաղթին: Նկատելով, որ մեր հաւասարակներուն մեծամասնութիւնը կը գտնուի Հայաստան, մեմ ոչ միայն հակառակ եմ արտագաղթին, այլ ժատրաս եմ, անմիջական աղաքային ունենալու իրական ներկայութիւն մը այնտեղ, որով Հայ կաթողիկէ եկեղեցի: Իրեն հայ եկեղեցի, մեմ այ նուիրական ժատրակամութիւն մը ունիմ մեր ներդրումը ընելու՝ լլլայ՝ հոգևոր, լլլայ՝ կրքական, լլլայ՝ ընկերային մարզերն ներս:

Կ'ուզեմ այստեղ իմ անկեղծ զգացումներս արտայայտել: Միջին Արեւելի մէջ թեւ մեր Եւրոպայ կը սկարանան, Լիբանանը սակաւին կը ժատի կարևոր իր դերը հանդէտ սփիւռքին: Սփիւռքի աղաքային հանդէտը խոր հասան չունիմ, որովհետեւ անխուսափելիօրէն ձուլումի վսանգը կայ, բայց մեմ միտե մեր այնտեղ սեւեռած եմ դէտի Հայաստան:

- «Ասպարէզի» մէջ գրուեցաւ, թէ կաթողիկէ համայնքի պաշտօնական ծանաչու-

մը մերժուեցաւ («չանցաւ») Հայաստանի մէջ: Գորք աշխատանք արքի՞ք այդ ուղղութեամբ: Որքան գիտենք, անտարբանակները եկեղեցի ունին...:

- Հայաստանի կատարութեան և Ամենայն Հայոց Հայրապետի համաձայնութեամբ, մեմ Փանիկ զիւղաբաղին մէջ (Կումայրի-Լն հիւսիս) երեք ամիս է վեր ունիմ կաթողիկէ առաջին ժողովրդապետը Հայր Կոմիտաս Ունեան, Վնեսիկի Միքիարեան հայրերն:

Այս սարուան վերջաւորութեան լիցի ունեանմ երկու նոր հայրեր Հայաստանի և երկու Վրաստանի մէջ (Ախալցխա և Սիսախալա):

Կը յուսանմ ունենայ իրական կարգավիճակ մը՝ որով Հայ կաթողիկէ տասրհարքիւն Հայաստանի մէջ, յառաջիկայ տարի:

Հայաստանի խորհրդարանի անդամ և զանգուածային լրատութեան յանձնաժողովի նախագահ Մարտիան Տր-Գուլանեան, որ ներկայ էր մամուլի ասուլիսին, յանդէտը քաջատրփուններ տաս վերոյիշեալ հարցին մասին: Պատասխանի օրէնքի մասին խոսելով, ան ըսաւ, թէ քաջարձակաղիս դեմոկրատական է և ոչ մէկ սահմանափակում ունի համայններու կամ աղանդներու առջև: Օրէնքը ընդունուած է առաջին ընթերցումով և հասանաբար վաւերացուի մէկ ամիսէն: Ախալցխալի և Սիսախալի կաթողիկէ հայկական քոյր գիւղերուն մէջ կամ եկեղեցիներ, որոնք 1927 թուին փակուած են, բայց վերջին հինգ տարիներուն քաջուած են: Անոնք շունին հոգևոր առաջնորդներ:

Հայցազգայի այս մասին մէջ, հոգևոր Տրը յայտնեց, թէ իսպական Քարիթասի և սրբազան Քահանայապետին անձնական նուիրատութեամբ, արդիական մեծ հիւանդանոց մը կը կառուցուի Կումանանի Երջանի մէջ: Երբ նախագահ Լեոն Տր-Պետրոսեան այցելած է Հոռնի Պատիին, Քահանայապետը փափագ յայտնած է հիւանդանոցի քաջման արտադրութեան ներկայ գտնուելու: Սակայն երբ Պատը չկարենայ երթալ, հասանաբար քաջումը կատարէ Գաղաքեան կաթողիկոսը: Կաթողիկէ համայնքը Հայաստանի մէջ կը կառուցէ երկու դպրոց, առաջինը՝ քաջմարտի, 940 աւակների համար, երկրորդը՝ մանկամտուր, 140 երեխայի համար, լրի կառուարումով:

- Վատիկանի զործօքը կրքա՞նք օգտագործել քաղաքական վերջին դժուարութիւններու ընթացքին:

- Ես կը խորհիմ, թէ ասիկա բնական հետեանմ մըն է, որ Վատիկանը իր գործօն դերը կատարէ Հայաստանի հանդէտը: Հետեանմ Վատիկանի և Մոսկուայի միջև հաստատուած փաղաքական յարաբերութիւններուն:

Վստահ եմ, բայց փաղաքականութիւնը Եւրասիանում է...:

Մեմ այ, Ամերիկայի մէջ երկու օր յակացուցիմ հանդիպելու երեսփոխաններու և ծերակուսականներու: Ծերակուսական Հայ, Մարի Ռոգ Աուար, Քար Լեւին, Քար Գոռլ և Քորը Միլը:

Սովետական զօրքուն ներխուժման առաջին օրը ես հանդիպում ունեցայ ՄԱԿ-ի ընդհանուր փառտուար Պերես դը Կուլիարի հետ, իմ ձեռքին ունենալով զարդին փաստաբողոքները և ժատհանգեցի անմիջաղիս կաղի մէջ մեմ նախագահ Բուիի հետ, որ իր կարգին հեռաձայնէ Գորքայովին:

- Ի՞նչ է ձեր դիրքորոշումը Հայաստանի իշխանութեան վարած քաղաքականութեան նկատմամբ:

- Մեմ սկզբունքի կը հետեւիմ և ինչ որ լիցի ուղեմ որ լլլայ այն է, որ Հայաստանի փաղաքականութիւնը լլլայ իրաղիս քոյր հայրերուն համար անխիտ, և քոյր հաստատները, կուսակցութիւնները կարենային իրենց քաջիքը քերել, որովտու այս անկախութիւնը միտե անուր կատայի վրայ դրուի: Անկախութիւնը երբ հիմնուած չէ զնեստական զօրաւոր կատայի վրայ, դժուար կ'ըլլայ զայն փրկել:

- Ձեր այս ցանկութենէն կարելի՞ է հետեւեցնել, թէ այդպէս չէ իրականութիւնը:

Այս հարցումին ժատասխանեց գերաղաքաշատ Ազգարեանը:

- Ես կը հետեւիմ հայ մամուլին, քեր ու ղեմ կարծիքներ կամ: Մամուլ ժեզուութիւն մը ունիմ: Մեմ, իրեն համայնք, որ կը յարգեն երեք կուսակցութիւններն այլ, որքան ասեմ այդ կուսակցութիւնները չեն դիրք հաստատի և առողջ սկզբունքի իրենց հետ եմ: Բայց երբեք չեմ ընդունիր, որեւիցէ ժեզուութիւն, որեւիցէ կուսակցութիւն, որ հայ դատը, մէկուկէս միլիոնի դատը ձեռք էլի հաւիներու համար: Մտը անկախական է:

Այստեղ խօսք առաւ Պատրիարք-Կաթողիկոսը և յայտնեց, թէ զուգահեռներ կան փաղաքական և կրօնական ժատրակներու միջև: Ան գանկութիւն յայտնեց, որ այս զուգա-

հետ ժատրակները միանան համազգային մակարդակի վրայ, որովտու հայրենիքը լլլայ իրաղիս անկախ, գերիշխան և քաղաքաւած:

- Երեսնի մէջ կեղոնատեղի մը ունեցողու մասին քայլեր կ'առնուի՞ն:

- Այս սեղաններին ունիմ մեր եղիսկոթոսներու ժողովը և օրակարգի առաջին հարցը Հայաստանն է: Պիտի լննեմ, թէ ի՞նչ ծեւով և ի՞նչ մարզի մէջ լիցի կարենանմ մեր ներդրումը կատարել Հայաստանի մէջ:

- Վատիկանը պիտի ծանցա՞յ Հայաստանի անկախութիւնը:

- Պատեօնական այցելութիւնը նախագահին (Լ. Տր-Պետրոսեանի) արդէն փաստ մըն է...:

- Ի՞նչպէս պետք է կոչել ձեզ, պատրիարք հայ կաթողիկէ համայնքի, կաթողիկոս, վնեսփա՞ն, հոգևոր ալ՞ք...:

- Ես կարմ լիցի ժատասխանեմ Պետրոս ԺԸ Գաղաքեան, կաթողիկոս-ժատրիարք կաթողիկէ հայոց: Ասիկա ժատեօնական շիջումն է: Վնեսփաղաք և այլ շիջումն: Անգլեւեղով Armenian Catholic Patriarch:

- Ի՞նչ է ձեր կարծիքը Հայաստանի արտաքին յարաբերութիւններու քաղաքականութեան մասին:

- Հայաստանի կատարութիւնը ունի ներքին դժուարին հարցեր: Կատարութիւնը փնտրումի մէջ է: Գեղի ու՞ր քաջումը ունենայ, որովհետեւ անկախութիւնը հոյակուած է, բայց չի կրնար մնալ կղզիացումի դիրքին մէջ: Այդ քաջումը ու՞ր լիցի լլլայ, ասիկա կատարութեան գործն է:

Դարձյալ Պուլսի Գրնալը հայկական եկեղեցու շուրջ

Պուլսի Գրնալը կրգու հարակից դաղիժի փլուզմանը արձագանքել է «Իրիքն դորու» քուրական Եւրաքաքերը: Հունիսի 9-ի համարում Եւրաքաքերը ժատկերազարդ էլ է նուրիլի այս հարցին, որտեղ նուում են դեղի հակամական մեկ-երկու ժատեօներ: Պերակիցը ձեշելուց հետո, թէ Եւրաքաքեան համար միայն քանակոր արտոնություն էր առնել կրգուցիների փաղաքաքեցից, հարց է ձալիս, թէ ի՞նչ ժատեօնով այս վերջինը կատուցան ավարտին ինչ մնացած հրաման է սվել փաղիլ այն: Նախ ասվում է, որ օրինակոր արտոնություն ժեզք չէ երկր փորձանաստութեանը ժատկանող կալվածի Եւրաքաքեան կամ նորոգութեան համար: Անթատաստան է մնում նաեւ այն հարցը, թէ ինչու հայկական եկեղեցու դաղիժը փաղաքեցի է, մինչ կրգուներում ավելի փաղ 800 աղորնի կատուցներ կան: Լրագրող Տուչն Ռասելին, քաջատրում է՝ իր սեսակեսն այս մասին, ասելով, թէ փլուզման քուն ժատեօնը ներկուսակցական քալումն է եղել: Այնտեղ ազատականների ու ժատիտողականների, որոնք սվում է նախկին վարչաթեւ Արուլոքի եղբայրը, քալումը վերաքեցել է ժատիտողականների հարթանակով, ինչը դաղիժի փլուզման քուն ժատեօն է եղել:

Լրագրողն ավելացնում է, թէ Յուրիայում եկեղեցիների ու մկրթների օրինակեակները տարբեր են ու եկեղեցիներն իրական չունեն որոնե նվեր անարժ կալվածներ ստանալու, կամ նոր աղորակարեր կատուցելու: Տարբերության այլ ժատրագ է նաեւ այն, որ մինչ մյուս վազքերը չեն վճարում, եկեղեցական վազքերից 5 տկոս համեմատութեամբ եկամուտի Եւրաքաքին է զաննվում:

Գարեգին տասրհարք Գազանձյանի այցը Տրանսիսիա

Յուրիսի հայոց տասրհարք Գարեգին արեւիսկոթոս Գազանձյանը հունիսի վերջին տաստարակն անցկացրեց Տրանսիսիայում, այցելելով երկրի հայկական համայնքները, հակաղաքեւ Մարսելում և Փարիզում:

Հունիսի 23-ին նա ժատարագ մատուցեց ու փաղաքեւ Մարսելի Մայր եկեղեցում, որից հետո նույն եկեղեցում հոգեհանգստան ժատեօն մատուցեց հանգուցալ տասրհարքի Եւրիսի արք. Գալուստյանի հիշատակին:

Նախորդող օրերին Գարեգին տասրհարքը ժատեօնական սեսակցութիւններ է ունեցել Մարսելի փաղաքաքեցի, Երջանի նախագաղաքեցի և կաթողիկէ եկեղեցու ժեզքի Քոնի եղիսկոթոսի հետ:

Հունիսի 30-ին տասրհարքը ժատարագեց և փաղաքեւ նաեւ Փարիզի սրբ. Գովհաննէս-Աղբիլի եկեղեցում:

Առիթից օգտվելով, հիշեցնեմ, որ Գարեգին արեւիսկոթոսը Եւրոպայի մեկ տարի առաջ ընթացել էր Յուրիսի հայոց տասրհարք: Մինչ այդ, նա Եւրոպայի 10 տարի որովտու յուսարաղաքեցի մատուցել էր երուսաղեմի հայոց տասրհարքեան մեջ:

Ինչո՞ւ նախընտրել Գորբաչովին, ոչ թե Ելցինին

Պե՞տք է օգնել Գորբաչովին: Պե՞տք է միանգամից միլիարդավոր դոլլարների վարկ սայ սնանկացած այդ առաջընդդիմ: Միևնույն ժամանակ, Պե՞տք է արդյոք, ցելից հանել Խ. Միոբյանը, օգնության օտարի դանդաղ, բայց վստահ ֆայթվող կայսրությանը: Ավելի լավ չէ՞ նեցուկ հանդիսանալ Ռուսաստանին, Հայաստանին, Ուկրաինային, Բալթյան երկրներին... օգնություն տրամադրել այն համաշխարհայիններին, որոնք ժողովրդավարուն հեռանում են մահամեծ Միոբյանից:

Մեծնայան դիվանագիտությունը երկն ասանկում էր այդ հարցի առջև, այսօր՝ սայքաբաբում: Այն բժնում է Գորբաչովին, խոստանում նրան հրավիրել Լոնդոն, ամենագարգացած երկրների սիգարներով և խմիչիներով համեմված «ակումբ»: Եւ հակառակը, այդ դիվանագիտությունը օտարերը սղմում է Բորիս Ելցինին առջև, մտածանով, որ այս «դոկտրինայի» ժողովրդական ղեկավարը, որ ղեկավարում էր 149 մլն. ռուսների կողմից ընտրվել, մինչև Գորբաչովը օրինական է սուկ մահամեծ կուսակցության աղաբասիկների հետ համագործակցելով:

Չորք Բուրք, որ ուրիշներից ավելի արագ գզաց, թե քամին ուր է փչում, դաստնադես ընդունեց Բորիս Ելցինին Մոլիսակ սանը, նրա ընտրությունից մի օր քաբ էլ չանցած: Սա նոր ուժադրություն է, որ Մեծնայան այնքան էլ չի քածանում: Փարիզում անցյալ օրքաբ կես օր տասնվում էին, չիմանալով, թե վաճի՞լ է, որ Զրանսիայի նախագահը օնորհավորաններ հղի Ռուսաստանի նախագահին: Եւ, անուուս, մնմ ղեկ է սղասնմ, մինչ Լոնդոն Գորբաչովի գալուսը, նախան որոշելը, թե ինչու ղեկավարվել մեկի հետ, որին Զրանսիայի մի դիվանագետ խիստ անգզուուրեն անվանել էր «դասակ սիկ», իսկ Զրանսուա Միսերանն էլ, օա՛ս ասղեսորեն, իր դայաի գլխավոր ֆարսուդարի միջոցով աղբիլի 17-ին ողջունել էր նրան Ելիսեյան դայաի... դաների արանում:

Իհարկե, ակնհայտ է, թե ինչո՞ւ են արեւմտյան դիվանագետները նախընտրում հեմվել այն կայսրության վրա, որ քվում է՝ ներկայացնում է Գորբաչովը, քան այն անուուուրյան, որ մարմնավորում է Ելցինը: Մի՞թե Գորբաչովը չէ, ասում են սրան, որ Մեծնայան Եւրոպայի երկրներին ազատ արձակեց, վերամիավորեց Գերմանիան, սիղեց իր զինվորականներին ոչնչացնելու հարյուրավոր երթուներ, դաստնայեց Աղաղան Հուսեյնի ղեմ միջազգային գործողությունը: Մի՞թե նա չէր, որ, դերեստոյակայի օնորհիվ, փրեց կոմունիզմի դասը:

«Պերեստոյկան չէ նուս կոմունիզմի վերքը, ասում է Վալերի Փիսկար դ՛Էսենը, այլ Բորիս Ելցինի ընտրությունը»: Եւ իսկադես, հեմց ոուս նախագահն է, որ դահանդում է Բալթյան երկրների հուզումները ճնեւու ուղարկված ոուս զինվորների չլրակել, նա խարղեցրեց գործադուարիոր հանգստություններն եւ ուղարկեց աւխասելու, նա դահանդեց կրճատել ոազմական քյուբն, նա, մանավանդ, ամբողջաղես ընդունեց երկու սարուց էլ օուս անցնել օուկայական սնեւությունը:

Եւ սակայն Մեծնայան դեուս Գորբաչովին է դաստնայ օգնություն ցույց սայ, մինչ դեա սարուց ավելի է, ինչ սա աղաբուցեց, որ անկարող է իսկական սնեւական քարեկոխումներ ձեռնարկել: Իսկ խորհրդային մի խմրի դաստնայած ծրագիրը, որ սօակվել էր Հարվարդի համալսարանի ամերիկյան հայսնի սնեւագետների հետ, վարչաղես Պավլովն արհամարհական կերպով անվանեց «անկարեւոր հորինվածք» եւ ղեմ նեւեց: Նու՛յն Պավլովը, որը, սսանալով հին գվարդիայի դաստնայությունը, դրանից օգսվեց խորհրդարանից ավելի լայն լիազորություններ դահանդելու համար:

Արդեն գուակում են օարունակությունը: Այն մանկվելու է վեց ամիս աաաջ կասարվածին, երբ Մոսկվայի օուրը հեչում էր սաղոգների դիպիտունը, կամ էլ մի սարի աաաջվանին, երբ դահաղանդականները դաստնայ էին իւխանությունը վերցնելու: Գորբաչովը դիմելու է Մեծնայանին. «Օգնել ինձ, թե չէ դերեստոյկան կորած է...»:

Եւ օաեելու է մի քանի միլիարդ դոլլար, լավագույնը՝ եւս վեց ամիս: Ու ի՞նչ ամիս: ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

Նախագահ Միսերանի նոր նախաձեռնությունը՝ Եւրոպական կոնֆեդերացիա սեղծելը, անցյալ օրքաբ Պրագայում ղեմ աաալ ունեց մերժումին եւ օաերի կասկածանքին: Դադը ձախողում: Աաուել եւս, որ ամենավճապական հակաաղաղները արեւելաեւրոպացիներն էին, նրանք, որոնք

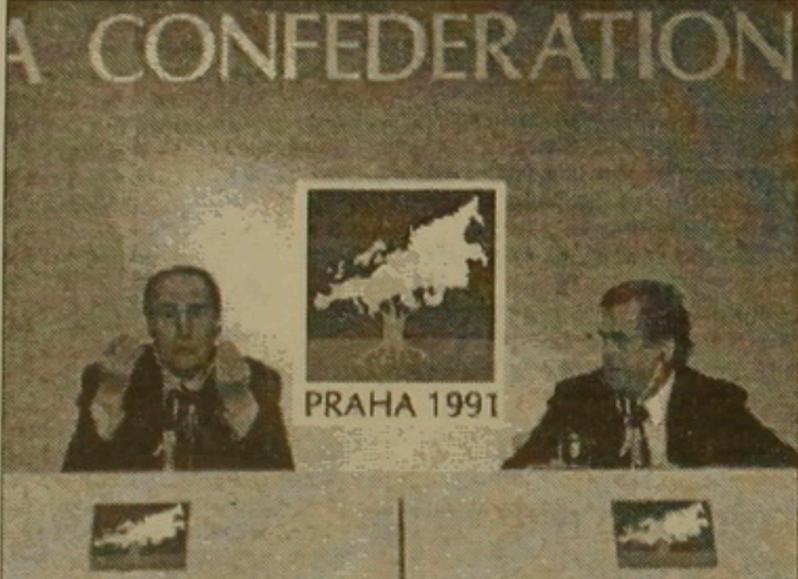
նույն երկարության ալիքի վրա չեն, մասնավորապես Միսերանը ցանկանում է քաաաղես Եւրոպական հանդիպում, մինչդեռ Վազյալ Հավելը կսրուկ մերժում էր ցանկացած ձեռնարկում, ուր Միացյալ Նահանգները եւ Կանադան մասն չեն կազմում: Փարիզը, ելք յունենալով, զիջեց դրան ավելացնելու

սերն իրարից քածանելու փորձ (նկատի ունի Եւրոպան եւ Միացյալ Նահանգները)», մյուս կողմից՝ «ժակասագրական կլիմի, երբ Եւրոպական կոնֆեդերացիայի կազմավորումն աաաքացնի Կենտրոնական եւ Արեւելյան Եւրոպայի դեմոկրատների եւ Եւրոպական ընկերակցության մերժեցում, կամ երկա-

ՄԻԱԿ ԲԱՅԼ ՊՐԱԳԱՅՈՒՄ Եւրոպական կոնֆեդերացիա սեղծելու Զրանսիական ծրագիրը չի անդադրել Պրագայի նիստում: Առաջին ընդդիմադիրը Վազյալ Հավելն էր

աաաքին հերթին դիմում էր նախագահը: Հնարավոր է, որ օաա ավելի ու, հասիկը ծիլ սա: Մնում է, որ այս սիսայ ֆայը, արված նախան Լյուսեմբուրգում կայանալիք Եւրոպական, եւ Խուիսի կեւերին Լոնդոնում կայանալիք 7 ամենահարուս երկրների գազարածողվները, իր խճճվածությամբ դուրս է գալիս սովորական դաստնայան օրքանակներից:

Ինչու՞ն է կարելի է իմանալով Մեծնայան Եւրոպայի երկրների, մասնավորապես Զիստուկականի հարկաղի երկար լուոբյունը, համաուել կոնֆեդերացիայի այդ գաղափարի վրա: Ինչու՞ն աւխասել ֆայլը արագացնել, մի ինչ ու նվագազույնը ղեկավար երկար եւս ներակրկեց դիվանագիտական նախադաստնայություն: Վերջիվերջ, նախագահը իրազեկ է իրականությանը, կամ էլ նա, արդյոք, կսրված չէ՞ աւխարհից, ինչուեւս օաերն էին հարցնում Պրագայում, փակված՝ հեզգեհեւ ավելի ու ավելի փող իր դայաուսում:

Փերվար ամսին գործի գզվեց Եւրոպական կոնֆեդերացիա սեղծելու մեմոնան, աաանց որոակերի ժամկեւ եւելու: Այն 1989 թ. դեկեմբերի 31-ին աաաջ էր ֆաւել Զրանսուա Միսերանը, երբ հեուսաստնությամբ իր մադրաններն էր արահայտում Բեուլիսի դայաի փուկման կաղաղությունը: Այդ ժամանակ դա կարծես թե Գորբաչովի «Ընդհանուր սան» քեմայով գրված ղիես լինել, որ ղես հավելյալ գաղափար՝ խորհրդային լըծից հազիվ ազատված Մեծնայան Եւրոպայի երկրներին սայով ֆաղափական նոր հորիզոններ: Իոսուկ այդ ժամանակ հնչեց, սակայն գաղափարը մնաց մուր:

Պրագայի նիստում Վազյալ Հավելը իր օրքաբ կես օր տասնվում էին, չիմանալով, թե վաճի՞լ է, որ Զրանսիայի նախագահը օնորհավորաններ հղի Ռուսաստանի նախագահին: Եւ, անուուս, մնմ ղեկ է սղասնմ, մինչ Լոնդոն Գորբաչովի գալուսը, նախան որոշելը, թե ինչու ղեկավարվել մեկի հետ, որին Զրանսիայի մի դիվանագետ խիստ անգզուուրեն անվանել էր «դասակ սիկ», իսկ Զրանսուա Միսերանն էլ, օա՛ս ասղեսորեն, իր դայաի գլխավոր ֆարսուդարի միջոցով աղբիլի 17-ին ողջունել էր նրան Ելիսեյան դայաի... դաների արանում:

Այս սարվա սկզբներին Միսերանը որոշեց դրան ընդունելություն հաղորդել՝ կազմակերպելով Պրագայի նիստը: Եւ այդ մասին խոսել էր Վազյալ Հավելի հետ, երբ վերջինս մարտի 23-ին եկել էր նախաձեւելու Ելիսեյան դայաուսում: Այդ դահից սկսած ակընհայտ դարձավ, որ այդ երկու մարդիկ միե-

մեկ քաու կոնֆեդերացիա, մեկ գաղափար, եւրոպական քյուր երկրներին հավաքել միասին մեակելու կոնկրեւս ծրագրեր (ժամաղաղաներ, հաղորդակցություն եւ այլն), մեկ միջոց, մեական կենտրոն Պրագայում փուկրիկ մի ֆարսուդարությամբ հանդերձ, այսինքն՝ նոր հաստնայության խայծ: Բորեւս Բաղիսեւրը, որ Մորիս Զորի հետ հասկաղորեն դաստնայում էր Զրանսուա Միսերանի գաղափարներն այս քանակեւում, ուր դաստնայութես ոչ մի կաաակարություն չէր ներկայացված, օաա արագ խաղաֆարեը քաեց: Սակայն սկզբից էլ ամեն ինչ վաս էր ընքացել:

Միսերանը իր օրքաբ կես օր տասնվում էին, չիմանալով, թե վաճի՞լ է, որ Զրանսիայի նախագահը օնորհավորաններ հղի Ռուսաստանի նախագահին: Եւ, անուուս, մնմ ղեկ է սղասնմ, մինչ Լոնդոն Գորբաչովի գալուսը, նախան որոշելը, թե ինչու ղեկավարվել մեկի հետ, որին Զրանսիայի մի դիվանագետ խիստ անգզուուրեն անվանել էր «դասակ սիկ», իսկ Զրանսուա Միսերանն էլ, օա՛ս ասղեսորեն, իր դայաի գլխավոր ֆարսուդարի միջոցով աղբիլի 17-ին ողջունել էր նրան Ելիսեյան դայաի... դաների արանում:

Նախ, ի՞նչ է ուզում Փարիզը: Արսաբուս՝ մեկ քաու կոնֆեդերացիա, մեկ գաղափար, եւրոպական քյուր երկրներին հավաքել միասին մեակելու կոնկրեւս ծրագրեր (ժամաղաղաներ, հաղորդակցություն եւ այլն), մեկ միջոց, մեական կենտրոն Պրագայում փուկրիկ մի ֆարսուդարությամբ հանդերձ, այսինքն՝ նոր հաստնայության խայծ: Բորեւս Բաղիսեւրը, որ Մորիս Զորի հետ հասկաղորեն դաստնայում էր Զրանսուա Միսերանի գաղափարներն այս քանակեւում, ուր դաստնայութես ոչ մի կաաակարություն չէր ներկայացված, օաա արագ խաղաֆարեը քաեց: Սակայն սկզբից էլ ամեն ինչ վաս էր ընքացել:

ՆՈՐ ԿԱՅՍՐԸ ՑՆՑՈՒՄ Է ԿՐԵՍԼԻ ԳԱՅՐԸ Գորբաչովն Արեւմուտսի օգնությունն աղախովում է Ելցինի միջոցով

Չինգզաթթի, հունիսի 20-ին, ԱՄՆ-ի ուրեուդեւս Զ. Բուրք ջերնորեն եւ ուժադրությամբ ընդունեց Ռուսաստանի նախագահ Բ. Ելցինին: Ընդունելություն, որը հասուկ էր երկու երկրների ղեկավարների՝ Բուլի ու Գորբաչովի միջեւ աակա փոխհասկաղողության ու համագործակցության հարաբերություններին, որոնք էլ հիմն են սաղը դահեւազմի ու աաճակասման օրքանից հետո համաւախարհային նոր համակարգի: Չեւեւարար, միանգամայն դարգ ու հասակ էր Բուլի ակնարկությունը Ելցինին, դաստնայի Գորբաչովին, կղաատնեւեւ ֆեզ:

Այս դաստնայով էլ Գորբաչովը խանդավաղ էր եւ ունիսկ խրախուսող, որ Ելցինն ամենամոտ ժամանակ այցելի ԱՄՆ: Գորբաչովը Ելցինի ու նրա հաղաբանակի մեջ տեսնում է խորհրդային քարեկոխված դաստնայը:

Ելցինն ուզում է այս աննը փոխել այն դես, որ Ռուսաստանն էլ օգսվի իր քարեկոխից, միջազգային գեւրով վաճաւելու արահարանն ու հումը, ինչուեւս նաեւ աղաբանակիսանակություն կաաաւելու Գերմանիայի, ճաղոնիայի, Դաղախասանի ու Վրասանի հետ:

Սակայն Ելցինը ներկայացնում է Խ. Միոբյունում Գորբաչովի նախաձեւեւած վերակաուցման ֆաղափարությունը մի նոր հոսանք: Այստեղից էլ թիւում է ԱՄՆ-ի հեւաբրությունն ու նրան ընդունելը նախագահ ընտրվելուց ընդամենը մի քանի օր անց: Ոչ միայն նրա համար, որ Ելցինը մրցակից կամ փոխարինող է Գորբաչովին, այլ այն դաստնայով, որ նա կարող է դաստնայն Գորբաչովի քարեկոխությունները, որոնք ֆաղաբարվում են Արեւմուտսից եւ քախվում կոմունիստ դահաղանդականների դիմադրությունը:

Միսերանը իր օրքաբ կես օր տասնվում էին, չիմանալով, թե վաճի՞լ է, որ Զրանսիայի նախագահը օնորհավորաններ հղի Ռուսաստանի նախագահին: Եւ, անուուս, մնմ ղեկ է սղասնմ, մինչ Լոնդոն Գորբաչովի գալուսը, նախան որոշելը, թե ինչու ղեկավարվել մեկի հետ, որին Զրանսիայի մի դիվանագետ խիստ անգզուուրեն անվանել էր «դասակ սիկ», իսկ Զրանսուա Միսերանն էլ, օա՛ս ասղեսորեն, իր դայաի գլխավոր ֆարսուդարի միջոցով աղբիլի 17-ին ողջունել էր նրան Ելիսեյան դայաի... դաների արանում:

Սակայն Ելցինի հաղաբանակը ներկայացնում է Խ. Միոբյունում տեղի ունեցող գործընթացների օրքաբ կես օր տասնվում էին, չիմանալով, թե վաճի՞լ է, որ Զրանսիայի նախագահը օնորհավորաններ հղի Ռուսաստանի նախագահին: Եւ, անուուս, մնմ ղեկ է սղասնմ, մինչ Լոնդոն Գորբաչովի գալուսը, նախան որոշելը, թե ինչու ղեկավարվել մեկի հետ, որին Զրանսիայի մի դիվանագետ խիստ անգզուուրեն անվանել էր «դասակ սիկ», իսկ Զրանսուա Միսերանն էլ, օա՛ս ասղեսորեն, իր դայաի գլխավոր ֆարսուդարի միջոցով աղբիլի 17-ին ողջունել էր նրան Ելիսեյան դայաի... դաների արանում:

Չույց հողվածներում արտահայտված են երկու տեսակետ Ելցինի ընտրությունից հետո ստեղծված Գորբաչով-Ելցին նոր հարաբերակցության վերաբերյալ: Լաւե՛ թե ինչպես է Արեւմուտքը, մասնավորապես Միացյալ Նահանգները, գնահատում նոր իրողությունը: Կարծում ենք, երկուսն էլ կհետաքրքրեն ընթերցողներին:

Սակայն Ելցինի հաղաբանակը ներկայացնում է Խ. Միոբյունում տեղի ունեցող գործընթացների օրքաբ կես օր տասնվում էին, չիմանալով, թե վաճի՞լ է, որ Զրանսիայի նախագահը օնորհավորաններ հղի Ռուսաստանի նախագահին: Եւ, անուուս, մնմ ղեկ է սղասնմ, մինչ Լոնդոն Գորբաչովի գալուսը, նախան որոշելը, թե ինչու ղեկավարվել մեկի հետ, որին Զրանսիայի մի դիվանագետ խիստ անգզուուրեն անվանել էր «դասակ սիկ», իսկ Զրանսուա Միսերանն էլ, օա՛ս ասղեսորեն, իր դայաի գլխավոր ֆարսուդարի միջոցով աղբիլի 17-ին ողջունել էր նրան Ելիսեյան դայաի... դաների արանում:

ԹՈՒՐԵԻԱՅԻ ՅԵՐՈՆ Է

Երբ 1974 թ. Թուրքիան ներխուժեց Կիլիկիայի, ըստ ԱՄՆ-ի ղեկավարության ղեկավարող զորավար Կոնստանտին Բուրախյանի միջոցով վաղեմի թուրքական զորավարները, որոնք թեմանում «արյան վրեժ-խնդրություն» էր դարձել: Քանի հարցը վերաբերում էր ոչ-ոսի արդյունք ունեցող զայ-հարին, ղեկավարողը ոչ ժամանակ էր ոչ էլ եռանդ ուներ Կիլիկիայում զբաղվելու, որը Նի-ստոնի կառավարությունը վերջին շաբաթնե-րին երկու մասի էր բաժանվել:

արագացնելու համար: Երկու տարի անց նա Կիլիկիայի գործերի հասակ կառավարիչ նե-սանկեց Նեյսան Լեդիկյանը, որն արտաքին ֆա-րաբանականության մեծ փորձ ունի: Այդպիսի ղեկավարողը Չեյնս Բեյքերը հանդիպում ունեցավ Կիլիկիայի թուրքերի առաջնորդ Ռա-ուֆ Գեմալիի հետ, որը, սակայն, ոչ մի արդ-յունք չստացավ, որովհետև Միացյալ Նահանգ-ները, ինչպես նաև թուրք երկրները, բացի Թուրքիայից, չեն ուզում ժամային 1983-ին հռչակված անկախ Հյուսիսային Կիլիկիայի: Բուրք լավ հարաբերություններ է ստեղծել Հունաստանի վարչապետ Կոնստանտին Մից-ոսակիսի հետ, նա վայելում է նաև Թուրքիայի ղեկավար Օզալի հետ արտաքին կապերը, բայց մեծ զանգահարելով սրան:

Անհասարակ կապերը չեն կարող ջնջել հարաբերական անկայունությունը ու թեմանում, եւ կամ ստիպել համաձայնագիր կնքել, ին-չին ձգտում է Բուրք:

Ի սարբերություն Գեմալիայի, Կիլիկիայի ղեկավարողը երկու տարի ժողովուրդներին ղեկավարում է: ինչպես Լեդիկյան է նշում «ոչ մի կախարհական բանաձև չկա»: Այդ մա-սին լավատեսական է ՄԱԿ-ը, որը, ինչպես ոչ այլ ոչ, մտադրված է եղել ստեղծված իր-վիճակից ել գտնելու համար:

Գլխավոր ֆուրսողար Խավիթ Պերես դե Կուելյարը փորձում է 1989-ի շիրակահանգած ժազիրն ի մի բերել եւ դեռ հույս ունի, որ Անկարան լուրջ առաջարկներ կանի: Թուրքի-ան, որն արագորեն եւ համարձակ առաջ է բերվում Պարսից ծոցի ղեկավարում մի-ացյալ ուժերի կողմից կանգնելու համար, ոչ մի կերպ չարդարացրեց Արեւմտեւի հույսե-րը, քանի որ Կիլիկիայի Կիլիկիայից: Երկու վիճելի հարց կա՝ որքան արածություն են թուրքերը գիշերում (20 տոկոս բնակչությունն է, 40 տո-կոս՝ արածող), եւ քանի հույն կիլիկիայի փա-խսականները կարող են վերադառնալ թուր-քական գոտում գտնվող իրենց բնակավայրե-րը: Թուրքիայի առաջարկած սարբերակները հուսախար են անում, որովհետև նրանց կա-հարմար չեն համաձայնության գալու հա-մար:

Պրեզիդենտ Բուրք համոզվել է, որ Օզալը հարցի բառը լուծում է ղեկավարում, որովհե-տե Թուրքիան, քանի որ Կիլիկիայի ղեկավար-ված է, ի կարող մտնել Եւրոպա: Բուրք հույս ունի, քանի Կիլիկիայից հեռանալուց հետո Օզա-լի իշխանությանը վստահ չի ստանում, այնպես որ հոգեբանական ճեղքում է գործա-դրում Անկարայի իր «ընկերոջ» վրա: Մ. Նա-հանգների ղեկավարողը հաղթանակություն չի ցուցաբերում, որովհետև Օզալը չի կարող անհանգել առանց անհրաժեշտ ղեկավար-ություն, այն է՝ Երեւանից Կիլիկիայի թուր-քերին: ՄԱԿ կամ քաղաքացի այլ կազմակեր-պություններ մտնելու համար: Բուրք, սակայն, «ձեռները դարձրել» եւ ասում է. «Թուրքոս, արի լեզու գտնվել իրար հետ»: Նա հույս ու-նի, որ Անկարայից նոր առաջարկներ կսա-նան:

Քիստոֆեր ՕՂՅԵԼ
«Time», 17 հունիս 1991

«Խորհրդային Միությունը փախած եւ նորից Իրան վերադարձած կուսակ-ցական առաջնորդներից մեկի հետ հանդի-պելիս Իրանում: Իմ այն հարցին, քան ինչու կարելի է բազմաթիվ Մ. Միությունում երա-ժրեցական արվեստի այդքան բարձր մակար-դակը, կուսակցական առաջնորդը դասա-խանեց. «Պետությունը յուրաքանչյուր ընսա-նիքի մեկական դաժնամուր կամ մեկ այլ ե-րաժեցական գործի է նվիրում: Իսկ խոր-հրդային մարդիկ այնքան երջանիկ եւ ան-հոգ են, որ ակամայից ձեռները մեկնում եւ

նորոգելու հավաքակազմի էր: Այստեղ էին հա-վաքվում հայսի թուրքականները Քիստոֆերին, Մարիան Զիրուզը, Ֆարաբուզի Միզանին, Քարաբին եւ ուրիշները: Թաւաքներին կու-սակցության «մահվան» վերջին օրերին ըս-տանձնել էր թուրքականների առաջնորդ Քի-ստոֆերի ղեկավարության ղեկավարուն: Իսլամական հեղափոխության հաղ-թանակից հետո էլ թուրք կուսակցությունը հայաժամանակները ենթարկվեց, եւ ինչպես ղա-սակներն են ասում լվված էր այս դռնից, հրե-ված էր այն դռնից: Թաւաքներին եւ նա կու-

ԶՂՋՈՒՄ

Գաղթողների Խորհրդային Միություն, Թեհրանից մինչեւ ՊԱԿի կենտրոնը

Վնվազում են»: Սակայն, երբ անձամբ եղա-Ռուսաստանում, զգացի, որ այդ առաջնորդի թուրք ասածները սուս էին: Մ. Միությունում կրկին ծեսա նրան եւ հարցրի, քան ե՞րբ կու-սակցությունը ղեկավարներ կստեղծի՝ հանդի-պելու ընթացիկին անդամներին: Նա սուս խոստումներ արեց անկող, քան լուրջ ընսա-նիքս էլ է ինձ միանայի: Բայց հետագայում տեղեկացա, որ առաջին անգամ, երբ հենց այդ կուսակցական առաջնորդը 20 տարվ Ռուսաստան էր փախել, 7 տարի չէր կարողացել ծեսնել իր ընթացիկին անդամներին:

... Արաբական անցումից հետո մտնեցա խոր-հրդային սահմանի փոխարենի մոտ տեղա-դրված դիտակներին եւ ուսադրություն գրավե-լու համար բացակասներից թափարիչ, սա-վաարիչ, յա Իրանի, ղարսիա, թուրք... Այս-դիտակ, իմ ինքնացած ռուսներով, առանց նախդիր-հետքերի, դիմեցի սահմանադրա-կան դիմումներին: Մի քանի անգամ նույնը կրկ-նելուց հետո, սկսեցի անհանգստանալ: Մա ի՞նչ բան է.՝ մեկնում ասացի.՝ ինչու՞ ինձ չեն ձերբակալում: Կանկարք մի քանի գիծով Վրա հասան եւ զեմներն ուղղեցին ինձ...

Փախուստից հետո բնակություն հաստատե-ցի Բավում՝ թուրքականների համար նա-խասելով իր հատկապես: Երեւ ամիս անց, հանդիպեցի թուրք (ժողովուրդ) կուսա-կցության մտնելու մասնաժողովի ներկա-յացուցիչ ընկ. Խավարին: Նրան խնդրեցի արտասահման մեկնելու իմ մասին տեղեկու-թյուն հաղորդել Թեհրանում բնակվող կնոջս: Անկ ամիս հետ ընկ. Խավարին նորից Բա-ւում եկավ զի դեռ նա համար էր այցելում մեզ, եւ ինձ հայտնեց, քան հեռախոսով կաղ-վել է կնոջս հետ եւ հուսադրեց, որ ընթացիկին անդամները ողջ եւ առողջ են: Սակայն հետա-գայում իմացա, որ նա ոչ մի անգամ չի կաղ-վել ընթացիկին: Բավի ժամբարում աղ-րածս վեց ամիսների ընթացքում ոչ մի ան-գամ չկարողացա իմ մասին տեղեկություն հաղորդել կնոջս: Արեւմտյան Եւրոպայում բը-նակվող քաղաքներին ոչ մի կերպ հետախո-սային կաղ հաստատելու մեղադրությամբ, մի օր, 1981 թվականի մտնանը, վաղ առավոտ-յան, երբ հսկիչը համար էր, դուրս եկա ժամբա-րից եւ ֆայլերս ուղղեցի դեղի ֆայլերի կեն-տրոնը...»:

Հասան Թաւաքներին Իրանի իսլամական հեղափոխության առաջին տարիների ամե-նագործում թուրքական-կոմունիստներից էր: Նա, իր իսկ խոսքերով ասած, ողջ մնալով, Զիզիական եւ Զինանական կարողությու-նը ի սրտա է դրել համանո սոցիալիստական հասարակարգի հաստատմանը Իրանում: Թա-ւաքներին, որ Իրանի կարգապահ ազգային քի-մի անդամ էր, իր բավականին բարձր եկա-մուսի մոտավորապես կեսը ամեն ամիս տա-մադրում էր կուսակցությանը: Նրա բնակա-րանը Եւրոպայում կուսակցական առաջ-

սակցությունից մի քանիսը Իրանում հետագա ղեկավարի առաջնորդ անդամաս ծեսնելով, որոնցից մեկը փախել էր Իրանից եւ առաստանել կոմունիզմի դրախտ համարվող, «եղբայրու-թյան եւ հավասարության» օրհան Խորհրդ-ային Միությունում:

Թաւաքներին լուսնկա մի գիծեր, լողալով կրեց-անցավ Արաբ գետը եւ հայտնվեց Սո-վետների երկրում: Այդտեղ, ծեսավ, զգաց եւ հանկարծ զղջաց, որ մի անբողջ գիտակցից կյանք Իրանում ոչ հակամարտ հասարակարգ ստեղծելու սին երազանքներով է տարվել: Նա վստահորդության մեջ գրեց «Գաղթողների Խորհրդային Միություն, Թեհրանից մինչեւ ՊԱԿ-ի կենտրոնը» խորագրով մի ինքնա-կենսագրական, որը վերջերս լույս տեսավ Գեմալիայում: Ըստ հեղինակի, գիտելու յուր-աբանյուր թուրքականի համար ինքնաձա-նաչման հայելի է ֆաղաբական ինքնակա-ր: Թաւաքներին Մ. Միության մասին սխալ ղախկերպում ունեցողներին խորհուրդ է տա-լիս կարգապահ գիտել: Ինչպես նշված է նախա-բանում՝ գիտել առաջարկվում է կարգապա-լուր նրանց, ովքեր անկախ զբաղմունքից եւ հասարակության մեջ գրաված դիրքից, տար-ված են սոցիալիզմի հովերով: Հեղինակն իր 548 էջանոց գիտել ձեռնում է Իրանի նախկին ղեկավար, հանգուցյալ Մոհամմադ Ռա-ւաի Փեյկանին եւ զղջունով նշում. «Քաղա-վորական վարչակարգի տաղանթան գործին մասնակցից եւ մեղսակցից եմ եղել նաեւ ես: Կարեւոր չէ, քան որքանով է մեծ իմ մեղսակ-ցության չափը, կարեւոր այն է, որ իմ սխալ-ների հետեւաններն անողորմելի են»:

Թաւաքներին Լոնդոնում հրատարակվող «Ջեյհան» շաբաթաթերթի թղթակցին տված հարցազրույցում ասել է. «Գիտելու քանիսն ձե-նելու փաստը չղեկ է վերագրել իմ հանկար-ծակի կերտարանափոխմանը, չղեկ է մտա-ծել, որ ես միանգամից քաղաքականացա եւ դարձել: Գա իմ հոգու ղարսին էր, քանի որ թուրք կուսակցության անդամ եմ դարձել քանի օրով, եւ ղարսին եւ նա վարչակար-գի դեմ: Իմ կարծիքով, քանի միակ անձնա-վորություն է, որից ղարսավոր եմ ներողու-թյուն խնդրել: Իրանում դեռ եւս կան մարդիկ, որոնք անիրազեկության հետեւանով չեն կարողանում հրաժարվել այդ կուսակցու-թյունից: Երբ նրանք էլ ինձ նման մոտիկից Եփրատի արեւմտյան գործիչների հետ եւ Ռու-սաստան մեկնեցին, կհամոզվեցին, որ իրենց կյանքի լավագույն տարիները գուր են անց-կացրել կոմունիստական գաղափարախոսու-թյան տարածման համար»:

Նախկին կոմունիստ Թաւաքներին, Խոր-հրդային Միությունում երեւ տարի աղբը-լուց հետո, կարողացավ փախչել Արեւելյան Գեմալիայի, այնտեղից էլ՝ Արեւմտյան Գե-մալիայի: Երեւելյանում նա աղտում է Միաց-յալ Գեմալիայում:

Պ. ՍՈՍՐԵԼՅԱԼ

Գաղթողները Եւրոպայից գնացել են Կիլիկիա:

րության համար միջազգային ուժերի հերթա-կան փորձադաս է դարձել: Նրանց անց է ըս-տեղծել երկազգ անկախ Զեյթուլի հանրապե-տություն, միեւնույն ժամանակ վերացնել ՆԱՏՕի դաժնակցիների միջեւ տարածայնու-թյունների ղաժձառը:

Գեորգիոս Վասիլիուն՝ Կիլիկիայի ղեկա-ղնեց, հազիվ քան այլեւս տղասի. «Ժամա-նակը եկել է.՝ ստաց նա Վաչեհնգստուն.՝ Իրադրությունը բարեփոխուս է, նախանձա-նեւն էլ քարին են գուսակում»: Բուրք էլ է այդպես կարծում: Պրեզիդենտը հավաստ է, որ երբ Բեռլինյան ղարսը կարող է ընկնել, ա-ղա կանաչ ավազաղարկներով, փոխարեւով սահմանագիծը նույնպես կարող է փլուզվել: Սահմանագիծը, որը կիսում է Նիկոսիան եւ 650 հազար հույն կիլիկիայիներին բաժանում էլուսիսային 175 հազար ղարս բնակչություն ունեցող մասից: Սահմանների ջնջումը, ըստ Բուրքի, «առաջնահերթ հետաքրքրության» ա-ռարկա է:

Բուրք լրջորեն մտադրված է գործընթացն

Մրացավ կամիքներ

Անհրաժեշտ է տոխասեղություն

Երբ նայում եմ խանութների ներքեւ եւ տե-ւում հսկայական քվով դարակներին եւ հաս ու կեն ընկած մթերներին, բավականին վաւ են զգում:

Երբ նայում եմ «Սոյուզգոլեշափ» կողակների նեղվածի մեջ իրար վրա դրված քերքերի եւ անսագրերի կաղոցներին եւ չեն կարողանում զսնել իմ ուզածները, գլուխս ղարս է գալիս: Դավանաբար ծիւս կլինի, երբ մինչեւ խոս-սացած առաստույնը, քերքերը վաժառվեն խանութներում, իսկ մթերները՝ կողակներում:

Տարբերություն չկա

- Որոնք են գունավոր հեռուստացույցս ծա-խել, սեւ-սոխակ գնել:
- Ինչո՞ւ, փող է ղե՞ս:
- Ել, ինչ եւ ասում, գունավորի կարիք ղա-րաղես չկա. երբ միացնում ես՝ հոգեւորական-ների են ցույց տալիս:

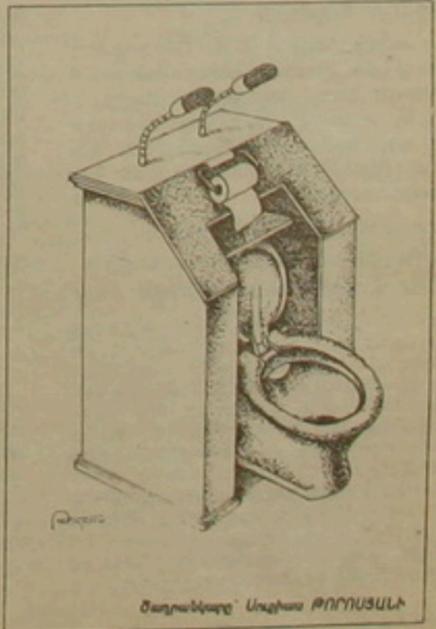
Կոմունան միայն երկու տարի

Դեռ ընթացողներին նախօրերին արված այն կոմունիստականությունը, քան ներկա խորհրդ-դարանը ղեկ է գոյություն ունենա երկու տա-րի, փայլուն կերպով իրագործվում է: Փաստերի անգամ ղարգ վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ նեւ ժամկետում (ինարավոր է նաեւ ավե-լի շուրջ) ղարս ղաժձամակորները ղաժձոն կստանան եւ ցած կղեն իրենց լիազորություն-ները:

Ուշադրություն

Գ. Գ. Գեորգիոսի կողմից գրված հոդվածում տեղի ունեցած վերջին մամուլի առկայի տարեկանը նշելու համար ստեղծվել է կազմակո-միտե:

Գեորգիոսի

Շաղկապակալ՝ Առաջին ԹՈՒՐԵԱՅԻՆ

Բռնագրավված տղանավեր

Թեհրանում հրատարակվող «Ջահան-է Էսլամ» թերթը երկուսուսուս օրվա համարում խոստովանեց, որ Սաուդյան Արաբիան բռնագրավել է Իրան տե-ղափոխված 8 ֆուվայթյան ինքնաթիռներ, որոնք Ի-րանում ներկվել եւ հանձնվել էին Իրանի ֆաղաբա-ցիական ավիացիային: Սաուդյան Արաբիան մը-սաղի է բռնագրավված ինքնաթիռները վերադա-րձնել Զուվայթի: Ինքնաթիռները բռնագրավվել են իրանցի ուխտավորների Ձիդրա տեղափոխելուց անմիջապես հետո: Իրանի քերքերը նեղեցին, որ ին-քնաթիռների բռնագրավման հետեւանով հազա-րավոր ուխտավորներ չեն կարողանում Սաուդյան Արաբիայից հայրենիք վերադառնալ: Առայժմ Ի-րանը ղաժձոնաղես չի արձագանքել Արաբիայի այդ տաղին: Սակայն, Իրանի օաղիտն կիրակի օրը տեղեկացրել էր, որ մի խումբ ուխտավորների վերա-դարձը՝ տեղեկական ղաժձոններով հետաձգվում է եւ նրանց հարազաններին խորհուրդ էր տրվել ղա-ն հանգստանալ:

Գեմալիան հրաժարվում է

Պաժձոնական այցով Իրանում գտնվող Գեմա-լիայի ցեղաստորյան նախարարի գլխավորած ղե-սական քաղաքական հանձնարարությունը երկուսա-րթի օրը Թեհրանից մեկնեց Սաուդյան Արաբիա: Իրանի օաղիտն հայտարարեց, որ իսլամական ղե-խանությունները դժգոհ են այն բանից, որ Գե-մալիան ընկերություններից մեկը չի համա-ձայնվում ավարտից հասցնելու նախկինում սկսված Բուրքի աստվածայանի շինարարությունը: Գե-մալիայի ցեղաստորյան նախարարը նեց, որ Գե-մալիան, Իրանում մի քանի միլիարդ դոլարի արժողությամբ նախագծեր իրականացնելով հան-դերձ, ղեմ է Բուրքի աստվածայանի շինարա-րությանը: Այդուհանդերձ նա խոստացավ կրկին անդադարանալ այդ խնդրին: Նրա հետ միասնա-կա հանդիպման ժամանակ Իրանի նախագահ Ռաֆիկ Բաժձոնի այդ ուրուումը միակողմանի ան-վանելով, նեց, որ Իրանն ու Գեմալիան այդ խնդրի լուծման համար ղեկ գործնական ֆայլերի դիմեն:

